

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

Кошт
у розніцу —
160 руб.

Мы павінны быць разам

У Мінску прайшоў спартыўна-музычны фестываль “За саюз”

У мінулыя выхадныя многім мінчанам не давялося ламаць галаву над тым, як правесці час — загадзя ў іх былі заплаваныя паход на сталічны стадыён “Дынама”. Дарэчы, вялізны стадыён быў амаль поўназасялены. Чаму такая зацікаўленасць? Вядома, на гэты дзень планавалася вялікая спартыўна-забавальная праграма. Але ж людзі прыйшлі сюды не толькі дзеля яе. “Тут кожны сваёй прысутнасцю галасуе за саюз Беларусі і Расіі”, — адзначылі праграмы дырэктар “Альфа-радыё”, адзін з самых папулярных ды-джейаў нашай краіны Сяргей Кушто.

З узаўважэння можна сказаць, што спартыўна-музычны фестываль “За саюз” выклікаў вялікую цікавасць. Яго арганізавалі Пастаянны камітэт саюза-

най дзяржавы, Дзяржаўны камітэт па справах моладзі Рэспублікі Беларусі, Мінскі гарвыканкам, Рэспубліканскі цэнтр культуры і мастацтваў моладзі “Ювентус”. Пачаўся фестываль футбольным матчам, у якім удзельнічалі зборныя каманды вятэранаў СССР і Беларусі. Сярод удзельнікаў былі такія зоркі, як Ігар Беланаў, Аляксандр Прохараў, Міхаіл Гершковіч, Георгій Кандрашэў і іншыя. Быў сапраўды “класны” футбол. Дарэчы, беларусы выйгралі з лікам 6:5.

Футбалісты атрымалі шмат прызоў і падарункаў. Былі вызначаны лепшыя спартсмены матча, якія атрымалі ў якасці прызоў па аўтамабілю ГАЗ 31-02. Зоркі спорту прынялі рашэнне падарваць гэ-

тыя машыны беларускім дзіцячым дамам.

Пасля футбола адбыўся розгрыш прызоў сярод гледачоў, які правёў папулярны вядучы беларускага тэлебачання Сяргей Кушто. Сваіх уладальнікаў знайшлі 20 тэлевізараў, 20 відэамагнітафонаў, 10 халадзільнікаў і 2 аўтамабілі.

Прайграм праграмы фестывалю быў канцэрт, які вяртаў Ляліта Міляўская і Сяргей Кушто. У ім удзельнічалі такія беларускія і расійскія эстрадныя знаменітасці, як “Сябры”, Валерыя Меладзе, Крысціна Арбакайтэ, Алег Газманов, Вітас, Кірыл Слукча, Дзіброніс і Наталі, “Высакосны год”, Уладзімір Ухінскі, Наташа Каралева і многія іншыя вядомыя выканаўцы. Па ўсім вядома, саюзная дзяржава вельмі ўважліва паставілася да

гэтага фестывалю — як да вялікага свята. І атмасфера на мінскім стадыёне была вельмі цёплай, добразычливай, сапраўды святочнай. Гэта адчулі і артысты. Яны, як мне здалася, з задавальненнем прымалі ўдзел у фестывалі. Мне стала цікава, як жа самі зоркі ставіцца да саюза нашых дзяржаў?

Анатоль Ярыменка: “Добра, калі разам збіраюцца артысты, палітыкі, проста жыхары дзяржавы, разам гуляюць, сьпяваюць, узгаджаюць тое добрае, што нас аб’яднала. Так заведзена ва ўсім цывілізаваным свеце. Горш, калі б мы глядзелі адзін на аднаго з варажасцю. Таму мы заўсёды прымалі і будзем прымаць удзел у мерапрыемствах, якія аб’яднаюць сяброўства — не дарэмна ж мы “Сябры”. Ніхто не супраць таго,

каб жыць у саюзе з Расіяй. Калі мы будзем адчуваць сабе тут, як дома, я — за такі саюз, бо ён дапаможа нам вырашыць многія нашы пытанні. Сёння нікуды не дзецца ад той глабалізацыі, што адбываецца ў свеце. Мы ўжо жылі і сьпалі разам — вось гэта наш саюз”.

Сяргей Кушто: “Мне крыўдна, што нам прыходзіцца даказваць вядомыя рэчы — тое, што мы павінны быць разам, што дзяліць нас не мае сэнсу. Але ж добра, што мы даказваем гэта на канцэртных пляцоўках, футбольных палях — шляхам творчасці і спорту”.

Наталі: “Вядома, моладзь нашых краін была і застаецца разам. Мы — сябры, незалежна ад межаў. Яны не перашкаджаюць нам”.

Вольга ЗАЙКНА.

Экспедыцыя “Зялёная школа” пабывала ў Мінску

Калі ў восьмую школу Маладзечна быў прызначаны новы кіраўнік, я, яе першы дырэктар, павінаваў яго, бо ведаў раней як былога выпускніка школы. Ён вярнуўся ў сваю родную школу пасля заканчэння педінстытута і служыў у арміі, працаваў ужо настаўнікам, затым вучэлем.

Займіў ён, пагуварылі, — запрасіў ён асярэдзіна.

Я адмовіўся: “Паварыся спачатку ў сваім саку, падумай, не забудзь заглянуць у некаторыя гадавыя планы, пратаколы педсавета...”

— І пачытайце вашы матэрыялы пра школу, што былі змешчаны ў мясцовым друку ў “Настайніцкай газеце”, — дадаў Рэціслававіч — так па бацьку яго называлі яшчэ з часоў школьных за сур’ёзнасці і павугі...

Пасля такой размовы я з палёгкай удыхнуў, сустрэцца хацелася, але лічыў, што гэта негэтычна: былі садаг, настаўнік, завуч — сам разбіраўся...

І вось амаль праз год, напярэдадні свята Перамогі, прыносіў мне вучні запрашэнне на традыцыйную сустрэчу школы з вятэранамі вайны, а падліс — самога дырэктара. Жыве традыцыя! І была затым урачыстая частка, выступалі вятэраны, потым — мастацкая самадзейнасць вучняў і нават саміх настаўнікаў. Гэта ўжо новае. Затым... Затым мы ў кабінете, дзе калісьці я правёў два дзесяці год, а ён — першы...

— Прайшоў гонач, — пытаюся, — ад таго, што заўважылі, даверлівы?

У адказ — скупая, шчырая ўсмішка...

— Гонару адчуў мала, а вось адказнасці — больш. Каб не падвёсці настаўнікаў, што ачулі, сяброў-аднакласнікаў, што побач працуюць, і вас, былых кіраўнікоў, а таксама першую настаўніцу і сваю маму, таксама матэматыка школы...

Ну і стараўся, хоць бывала і цяжка... Але ж памятаю вашы словы, што калісьці гукалі на агулных лінейках, як мне казалі настаўнікі на педсаветах... Школа, маўляў, трымаецца на чатырох кітах: высокая паспяховасць, свядомая дысцыпліна, мастацкая

самадзейнасць і спорт. Тым жыў у надзеі і жыў зараз... Праўда, ёсць удасканаленні, рэформы... Шлях — вядомы, мэта — адна: Чалавек — сын свайго, грамадзянін Бацькаўшчыны...

Я спытаў свайго пераемніка, ужо як прадаўжальніка, і ўспамінаю: таёс адбывалася ў восьмай школе амаль сорак год таму — былі ж і раней рэформы, і была моладзь у калектыве. А хіба гэта недаходзіць?

— Школа наша па-ранейшаму шматлікая, а вось бацькі, вучні змяніліся, — працягваў Аляксандр Рэціслававіч.

Прыход у школу новага дырэктара — заўсёды падзея, бо тычыцца яна не толькі калектыву настаўнікаў і вучняў, але нават і бацькоў. Неабавязкова да не і былія праіаўнікі, якія ў свой час прыкладзілі шмат намаганняў, каб стварылі дружны калектыв, паважаны бацькамі і вучнямі. Натуральна, узнімаюцца пытанні: хто ён? Ці пазнае? Ці не парушыць традыцыі, якія складаліся гадамі?

сей Рэціслававіч. — Бацькі вельмі маладыя, бо ў іх адно, рэдка два дзеці, а гэтыя нашчадкі больш складаныя. З аднаго боку, як бы і лясчэй, а з другога... Давай, каб ім было і лёгка, і лепей. Напрошваецца бацькоўскі “лікбез”. Я растлумачыў бацькам, што іхнія адзіныя, непаспартыяны — звычайныя дзеці, якімі былі і яны, што іх чакае такое ж жыццё ў працы — ніхто за іх працаваць не будзе! А яны ў сям’і акружаюць дзіцей бацьмернымі клопатамі, купуюць у моры любові. Вынік вядомы: няма звычкі ў дзіцей да прастай дамашняй працы. Дзяўчынкі растуць беларучкамі, а хлопцы — лайдакамі. За іх працуюць бабці, дзядулі.

Аднойчы мне давялося пацьнуць на бацькоўскім сходзе, што ім, бацькам, асабліва маці, нялёгка выходзіць дзіця — наравое будзь, дома на табе ўсе клопаты. Далей я запамінуў кожнае слова, бо зала прыпіхла — гаварыла жанчына.

— У сям’і тры мужыкі, гаспадар — чыгуначнік, а хлопцы — школьнікі. Сама працую па званку, і мне не цяжка, бо хлопцы дапамагаюць. Яны і ежу прыгатуюць, і шкарпэткі памыюць, і да прыходу з дзяўжурства бацькі ў кватэры “марафет” наведваюць, паважалі бацьку дзеці.

— Ну, і? — другі раз спытаўся я.

— А яшчэ, будучы завучам, паспрабаваў ўзняць дзіцячую праблему дамашніх спраў на секцыі класных кіраўнікоў і настаўнікаў-пачаткоўцаў.

Але ішоўці не спрашавала. Толькі асобныя правялі зацікаўленасць... Я думаю па-ранейшаму. Вучыцца для жыцця, каб выходзіць сумленны, праіавітых — немалаважнае заданне школы. Тут і садружэнне наша, і асобнае выхаванне, і пачынаць патрэбна з тых “першых

крокаў”, што зроблены... Прыжываецца, вядома, толькі тое, што пройдзе праз пачуццё ў самым маладым узросце, астатняе, што ў пазнейшы час, толькі прышчэпленыя або не...

На ўрок пачаткоўцаў павіна прыйсці гульня з лямкамі, з “муркамі”, каб самі дзеці стваралі для іх дабрабыт, правяляючы клопат і гаспадарчую руплівасць... Менавіта тут народзіцца самастойнасць, якая павядзе ў самастойнае жыццё. Толькі такім чынам можам пазбавіцца ад той “сістэмы” выхавання маладых бацькоў, калі рыхтуюць дзіцей да жыцця, якое самі не ўяўляюць. А вынік вядомы: эгаізм, спажывец, вартая жалю бязвольная, бездапаможная істота. Такіх вакол няма...

Я слухаў гэтыя словы роздумую ўжо сталага чалавека і верыў, што ён “паіагне” на басконным школьным шляху, што збудуе яго мары аб выхаванні добраўменнага, духоўна багатага, мужнага і фізічна дакладнага асобы...

Але хочацца вярнуцца да таго, з чаго пачынаўся? Прыход у школу новага дырэктара. У ланым выпадку ўдалы прыклад: прайшоў школьным гадзі ў калектыве, які даў “пушчу ў жыццё”, дзе спачатку нарадзілася мара (і не выпадкова!), якую ён здзей-

сніў і вярнуўся ў свой родны калектыв да пастарых і пастале-ных педагогаў, якія сталі калегамі, дзе яго прыемна сустрэлі і ў цяжкія часы шыра дапамагалі. Міма яго не прайшлі тыя пошукі новага, што пачыналіся, здабыткі, што былі знойдзены і замацоўваліся. Удмлівы, здольны вучань, памяркова, добразычлівы і эрудзіраваны настаўнік, дырэктар, які глыбока разумее навуцальны працэс ужо на новым этапе развіцця адукацыі — на этапе рэформы. Вучыцца і вучыць, вучыцца ў жыцці. Праз

дзіўна, як ён усё ведае, — задаво-лена прававілі дзяўчынкі...

І вось камп’ютэрная. Абста-лявана, як у людзей, бо сам ды-рэктар — і фізік, і матэматык. Але ў кабінете ён не адзін: паўдзясятка хлопчыкаў і дзве дзяўчынкі за машынамі... І гэта ў час канікул: на дварэ ліпень... і рамонт школы?

Знайшліся ў дырэктара і час, і жаданне.

— Што за кампанія? — пытаюся жартам.

— Наше змена, — адказаў з усмешкай, — ужо рыхтуем...

Толькі два штыркі! Але яны адметныя: калі настаўнік — сапраўдны настаўнік, у яго ўсе на-настаўніцкі... Дробязяў у выха-вацеля, як вядома, не бывае. Тым больш, што гэта быў дырэктар, а ён жа яшчэ і дарадца, і сабар, і руплівы гаспадар. Высокі, ста-тычны, разважлівы, крыху флегма-тычны: у словах скупаваты, ня-спешны. Такія павольна запрага-юць, але...

Ідзем пасля гутаркі па рэкрэ-ацыі: вакол рамонт, падчышча-юцца панелі, фарбуюцца вокны, дзверы, падлога. Рыхтуецца шко-ла да новага навуцальнага, каб прыняць сотні новых вучняў.

А на тэрыторыі таксама зме-ны: выкарчаваны старыя кусты, і ўжо вырастаюць атожыклі новыя... І толькі перад уваходам у школу стаць два вялізныя кусты зяміну, аблюць прысьмным па-хам у час шішэння, а вакол сідна дрэў — шумяць, плююць баскон-ную песню. А жыццё прадаўжа-ецца...

Аднойчы на лінейцы апошня-га звонка вучань-выпускнік прававіў: “Школа — гэта кара-бель, а дырэктар — яго капітан...” Удалае праўннанне. Сапраўды, карабель базрыць прасторы жыцця. Як першаму, так і другому жа-даем шчаслівага плавання, па-дарожняга ветру і трымаць су-вязь з родным берагам.

Пажадаем гэтага і новаму ка-пітану карабля — школы № 8 Ма-ладзечна.

Уладзімір КАРАЛЬКОЎ,
ветэран вайны і працы.

У Мінску пабывала экалага-турыстычная экспедыцыя “Зялёная школа” з польскага го-рада-пабраціма Маскоўскага раёна Зялёна Гора. Больш чым двухгадовае сяброўства звязвае калектывы экалагічнай школы з Польшчы і мінскай сярэдняй школы № 181. Іх настаўнікі і вучні неаднаразова абменьваліся візіта-мі, удзельнічалі ў агулных экала-гічных праграмах. Гэтым разам іх палатачны лагер размясціўся ў маляўнічым лясным масіве непа-далёк ад чыгуначнай станцыі Зялёнае пад Мінскам. Тут была праведзена экалага-турыстычная рабінзанада, пракладзена экала-гічная сцяжына, адбылася сустрэ-ча з работніцамі лясной гаспадар-кі, прайшлі спартыўныя гульні і культурна-забавальныя мера-прыемствы.

НА ЗДЫМКАХ: падчас су-стрэчы; “сякера — гэта сур’ёзна”, — лічыць дзесяцікласнік сярэ-дняй школы № 181 Павел Пісьмен-скі.

Фота
Аляксандра ДЗІДЗЕВІЧА,
БЕ.ТА.

Скажу добрае слова

Настайнік-даследчык

Сярод асветнікаў Мядзель-шчыны, вядомых сваім пра-цоўным, творчым пачынкам, адметнае месца належыць на-стайніцы географіі, намесніку дырэктара сярэдняй школы №2 Мядзеля Тамары Грышкевіч.

Паслужны спіс Тамары Фёдаруны красамоўна свед-чыць пра тое, што яна — тале-навіты настаўнік-даследчык, творчы арганізатар адукацыі, педагог-географ, якому адрзу-заўважылі: з пераездам на радзі-му ў Мядзель — праца ў раённай аддзеле адукацыі, дзе Грышке-віч вела раённую школу “Адо-раны дзеці”, клуб “Юны дас-ледчык-экспериментатор”. Ён адзін год узначальвала падд-здел па дыферэнцыявана-інды-відуальным навучанні і выха-ванні падлеткаў. Зараз — праца ў сярэдняй школе № 2 раён-на. Тамара Фёдаруна воль ужо 11 гадоў з’яўляецца, па сутнас-ці, настаўнікам настаўнікаў, вядзе навукова-метадычную работу з педкалектывам.

Пётр Мікалаевіч Дурэка, намеснік загадчыка аддзела адукацыі, зазначае:

— Т.Ф.Грышкевіч мае та-лент прыкмыкаць і вылучаць дзіцяч-зорчак. Штогод яе вуч-ні — удзельнікі абласных і рэ-спубліканскіх алмпіадаў. Яе вы-пускнікі становяцца студэнтамі геофака ў БДУ і педагагічных ВНУ, а ўступныя экзамены па географіі здаюць не ніжэй чым на “5”.

Ларыса Сіскевіч, Зоя Вала-севіч, Коля Шаройка, Алёся Ла-шук, Сяргей Скурко — вось тыя зорчкі, якія павышалі аўтары-тэт сваёй школы пасля перамо-га на раённых, абласных і рэспу-бліканскіх алмпіадах па геогра-фіі і прынеслі незвычайную ра-дасць сваёй любімай нас-тайніцы — Тамары Фёдаруны Грышкевіч.

З цеплынёй гздавае Тамару Фёдарунаў Сяргей Скурко — яе былы вучань, зараз — выпус-кік геофака БДПУ імя М.Тан-ка. Ён называе настаўніцу “пе-

дагогам ад Бога”. Як географ Т.Ф.Грышкевіч творча асвой-вае новыя педагагічныя тэхна-логіі навучання. Так, модульная тэхналогія і Дальтан-план — гэта “педагагічны канек” нас-тайніцы.

Муж Т.Ф.Грышкевіч — так-сама педагог, фізік, дырэктар сярэдняй школы №1 Мядзеля. Мікалай Лявонішэвіч і Тамара Фёдаруна выходзяць двух сыноў — Фёдзі і Дзіму. Яны ўзпунены, што іх сыны-ціц-класнікі ў будучым стануць пе-дагогамі.

Навукова-метадычнае да-следаванне, над якім ужо ко-лькі гадоў працуе Т.Ф.Грышке-віч (“Нетрадыцыйныя формы правядзення ўрокаў географіі ў сярэдняй школе”), будзе апуб-лікавана ў часопісе “Географія ў школе”.

Мікала ГРУДЗІНСКІ,
намеснік Мінскага
абласнага ЦПК.

Даражаць даверам

Скідзельскія ПТВ-199 штогод выпускаю ў дарослае жыццё 180-200 чалавек. За 17 гадоў было падрыхтавана больш як 3 тысячы спецыялі-стаў з сярэдняй адукацыяй па спецыяльнасцях сельскагаспадарчай вы-творчасці, у тым ліку майстраў — плодагараднік.

Вучэбна-вытворчая база дазваляе якасна ажыццяўляць прафесій-ную падрыхтоўку. Для навучання прадастаўлены шпіліца звыш 200 квадратных метраў, парнікі калі сотні квадратных метраў, 5,5 гектараў саду, у якім растуць плодывыя дрэвы і ягідныя парэозычныя сарты, выдзелена 1,5 гектара зямельнага участка пад агарод, 5 гектараў — пад цукровыя буракі. Майстрамі вытворчага навучання з’яўляюцца вопыт-ныя педагогі з практычнымі навыкамі і тэарэтычнымі ведамі Вольга Аляксееўна Войтас і Аліна Талдушаўна Квяткоўская. Іх умельнымі ру-камі тут вырошчваюцца памідоры, агуркі, каўста, перцы і інш.

— Вольга Аляксееўна, — гаворыць намеснік дырэктара па вучэ-бна-вытворчым навучанні А.К.Паўлаў, — вельмі здольны спецыяліст, адданы сваёй справе. А чатыры гады таму памерлі ёй пасаду майстра вытворчага навучання. Яе здольнасці на гэтай пасадзе былі заўважаны ва ўпраўленні адукацыі аблвыканкома, якоч палічыла мэтазгодным правесці ў нас семінар майстроў вытворчага навування ўсёй вобласці. Наша супрацоўніца падзялілася вопытам работы з практычных званнях, па-казала вучэбна-вытворчую базу. Па сваім характары Вольга Аляк-сееўна — дабрадушная, сціплая, за што жывымі паважваюць навучэн-цы.

Адукацыйную дапамогу ў вучэбна-вытворчым працэсе ПТВ аказвае калгас “Скідзельскі”, які выдзяляе неабходную колькасць арганічных і штучных угнаўняў, з’яўляюцца ў пазым сэнсе практычнай базай для навучання па большасці спецыяльнасцях. Паміж калгасам і вучы-лішчам — добрыя кантакты.

Ілья БАРЫСАЎ.

“Крыніца” № 68

Пабачыў свет жывіценьскі нум-мар часопіса “Крыніца”, які ад-крываецца “посташо” “Я” Вале-рыя Мараква, аднаго з даволі ці-кавых, але маладаследаваных бе-ларускіх пэстаў пачатку ХХ ста-годдзя. Ён быў расстраляны во-сенню 1937 года сталінскімі ап-рычнікамі як “нацдз” і “вораг народа”, паспеўшы выдасць за сваё кароткае жыццё чатыры не-вялікія зборнікі вершаў. Друка-юцца невядомыя чытачам, паз-баўленыя бальшавіцкай цензуры вершы пэста, а таксама ягоны “жыццёпіс” ды словы наўзлаган-най трагічнаму жыццю і пастыч-най творчасці літаратараў В.Ра-гойшы, М.Мішчанчука, А.Марці-новіча, А.Бельскага і С.Верацілы.

У рубрыцы “ЁН” чытачы ча-сопіса гэтакаса мейшмуч маг-

чымаць пазнаёміцца з жыццём і творчай біяграфіяй неардынарна-га англійскага літаратара-ізола-га Олдаса Хакслі і прачытаць по-руч з распаведам пра пісьменніка яго наведу “Х” юбэрт і Міні” ды эсэ “Культура і асоба” ў перак-ладзе з англійскай мовы.

Друкуюцца два цікавыя пе-раклады. Жанна Некрашэвіч ды Ірына Шкурдзюк пераклалі з ла-цінскай мовы “Верш на ахвары-прынашэнне чорнага быка ў Рыме, учыненае публічна нейкім грэкам дзеля супрашчасцяня чуме” занага нашага земляка Мікалы Гусоўскага, аўтара су-светна вядомай “Песні пра зуб-ра”.

Для рубрыкі “Яны” Святлана Сачанка пераклала з польскай мовы публіцыстыку Казіміра

Барташэвіча — урывак з кнігі “3 гісторыі паўстання Касцюкі”. Арыгінальныя тэксты сучас-най беларускай літаратуры такса-май прысутнічаюць у жывіценьскім нумары часопіса.

У рубрыцы “У нас” — апо-весць-эсэ Сяргея Верацілы “Смех багоў”, аўтабіяграфічныя наведы Сяргея Рублёўскага, “Зацёмкі з левай кішні” Леаніда Галубові-ча, арытмічная пазія Мікалы Купрэва.

У нападсур’ёзнай рубрыцы “Яно” друкуюцца “Афрыканскія рэчытывы” пэзткі, навукоўцы-тэолага Агаты Кормака.

Наступны нумар “Нас-тайніцкай газеты” выйдзе ў суботу 1 верасня.

Гмадыён

Фізікультурна - спартыўны выпуск "НГ"

Усмешкамі асвецім лета

На летніх аздаравленчых пляцоўках пры дзіцячых пакоях ЖЭУ унітарнага прадпрыемства "Жыллё" адначынак юных барысаўчан быў расплаваны з удзелам іх інтарсаў і ўзростаў асаблівае.

Перавага (што цалкам задавальняла дзяцей) аддавалася рухомым гульням, якія педагогі стараліся ладзіць на свежым паветры. Больш за ўсё падпалечным "Жылля" спадабаліся паходы ў зялёную зону, прычым адпачынак па традыцыі спалучаўся з экалагічным выхаваннем. Падлеткі агароджвалі мурашнікі, прыбіралі смецце, сачылі за тым, каб і пасля сябе пакінуць чыстую плянкіну.

Хлапчучкі і дзяўчынкі ўдзельнічалі ў акцыі "Чысты горад", прысвечанай 900-годдзю Барысава. Яны сачылі за парадкам на тэрыторыях каля ЖЭУ, высаджвалі кветкі і ўсю змену даглядалі іх.

Часу сумаваць зусім не заставалася. Шматлікія цікавыя экскурсіі праходзілі ў родным горадзе, у Мінску, у этнаграфічным цэнтры "Дудуткі", у Барэзінскім запаведніку. Дзеці наведвалі асобныя прадпрыемствы Барысава, краязнаўчы музей і музей ПАСО-2, пабывалі на тэматычных вечарах у цэнтральнай гарадской бібліятэцы, хадзілі ў кінатэатры.

Конкурсы, гульні, дыскатэкі чаргаваліся са спартыўнымі мерапрыемствамі. Збіраючы вялікую колькасць бальнічак, праходзілі сяброўскія сустрэчы футбольных каманд. Шмат новага даведаліся дзеці з аздаравленчых пляцоўкі пры ЖЭУ-3 падчас віктарыны, прысвечанай спартыўнаму турызму, якую праводзіў кіраўнік гуртка велатрыстаў (дзіцячых пакоў "Гранда") В.Б.Карасі.

С.А.Антонав, спецыяліст УП "Жыллё", якая курыруе дзіцячыя пакоі пры домакіраўніцтве, павядаміла наступнае:

— Мы ўсе пастараліся, каб дзеці цікава правялі час, адпачылі, аздаравіліся. Добра папрацавалі і педагогі, у тым ліку і пачаткоўцы — практыканты з паддзялка, — і медыкі, і работнікі сферы харчавання.

На кожнае дзіця было выдзелена па 30 тысяч рублёў, толькі 3 тысячкі даплачвалі бацькі. УП "Жыллё" шмат сродкаў застраціла на падрыхтоўку памяшканняў і абсталяванне суседніх тэрыторый. Каб дзеці адпачылі ў належных умовах, было ўкладзена каля 4 міль. рублёў.

196 юных барысаўчан задаволеныя тым, які яны правялі час на аздаравленчых пляцоўках пры дзіцячых пакоях ЖЭУ. Нездарма многія з іх стараюцца трапіць сюды і на наступныя канікулы. Колькасць ахвотнікаў, які правіла, перавышала магчымасці УП "Жыллё". Факт — красамойны.

Алена РАМАНОВА.

У атмасферы цеплыні і сяброўства

Ужо звыш дзесяці гадоў на базе Рэспубліканскага цэнтру дзіцяча-і юнацкага турызму і экскурсій арганізуюцца летнікі па адпачынку дзяцей. З 1996 года сюды з'яўляюцца лепшымі ўдзельнікамі гурткаў краязнаўча-турыскага зместу, а таксама — хлопчыкі і дзяўчынкі, якія прымаюць дзейны ўдзел у стварэнні музеяў і выстаў мясцовага значэння.

Асноўная мэта летніка — гэта не толькі аздаравленне дзяцей, але і правядзенне выхавальных мерапрыемстваў, якія адбываюцца пад кіраўніцтвам высокакваліфікаваных педагогаў і экскурсаводаў — яны шмат цікавага аповядаюць пра адметныя мясціны нашай сталіцы.

Усяго адпачыла 100 чалавек, для якіх былі створаны выдатныя ўмовы. Дзеці жылі ў пакоях па 4-8 чалавек, харчаваліся тры разы ў дзень у сталовых БДУ. Па тэрытарыяльнай прыкмеце былі сфарміраваны чатыры атрады. Адпачынак у кожным з іх ладзіўся па адпаведнай праграме, былі праведзены тры аўтобусныя экскурсіі, дзеці пазнаёміліся з гарадскімі музеямі і сталічнымі тэатрамі.

Асабліва ўвага надавалася і пешым экскурсіям, дзякуючы яным удзельнікі летніка пабывалі ў парках імя М.Горкага і імя Чалоскіна, на Камсамольскім возеры і ў Мінскім метрапалітэне, у Чырвоным Касцёле святых Сымона і Алены, у Ку-

рапатах, у Лошыцкім парку, на Маскоўскіх могілках і ў многіх іншых мясцінах.

Праводзілася азнаёмленне дзяцей з рознымі пазашкольнымі ўстановамі. У іх ліку — Палац моладзі і Рэспубліканскі цэнтр тэхнічнай творчасці навуэнцаў.

Дзеці пабывалі таксама ў Раўбічах і ў музеі "Менка" пад адкрытым небам.

У вачэй час арганізуюцца розныя цікавыя гульні, забавляльныя спартыўныя, дыскатэкі, конкурсы "Казка на новы лад". У існаванні казак, краязнаўчых аповяданняў жанры і творчыя магчымасці не абмяжоўваліся. З выклікам захапленнем удзельнічалі дзеці ў конкурсах малюнкаў. Адбываліся сустрэчы з творчымі людзьмі.

Так, напрыклад, пасляпоўначы вечар гітарнай музыкі, на якім відучы цікава расказаў пра гісторыю і канструкцыю гітары. Вечарына прынесла карысць: нават ты, хто ніколі не браў у рукі гэты інструмент, атрымалі першыя навыкі ігры на ім. А потым гучалі песні: творы Грэбеншчыкова, гуртоў "Кіно", "Машына часу", "Наўшліў Паміліус". Асноўным жа "цішкам" праграмы стала ігра на гітары пры дапамозе запалнічкі.

Вечар, як, зрэшты, і ўсе папярэднія мерапрыемствы ў летніку, адбыўся ў цудоўнай атмасферы — цеплыні і сяброўства.

Наталія РАМАНКЕВІЧ, Таццяна АНІСІМАВА, студэнткі IV курса факультэта беларускай філалогіі і культуры БДПУ імя М.Танка.

Тэхнічным відам спорту патрабавецца дапамога

Традыцыйна штогод Рэспубліканскім цэнтрам тэхнічнай творчасці навуэнцаў праводзіцца спартыўны сярэд вучняў па асмым відам спорту: трасавым мадэлізмам, авіямадэлізмам, ракетамадэлізмам, суднамадэлізмам, картынку, аўтамадэлізмам (кардавыя і радыёкіруемыя мадэлі), радыёспорту. Сёння праводзіцца VII Рэспубліканскія спартыўныя навуэнцаў. Мэтам і задачай іх з'яўляліся патрыятычнае выхаванне, выкліканне мацнейшых спартсменаў для камплектавання зборных каманд рэспублікі, папулярызаванне тэхнічных відаў спорту, падавыдзіныя вынікі работ спартыўна-тэхнічных гурткоў, секцый і іншых аб'яднанняў вучэбных устаноў пазашкольнага выхавання сістэмы адукацыі.

У спартыўных прымалі ўдзел каманды з усіх абласцей нашай краіны. Так, напрыклад, па картынку яны праходзілі ў спартыўным цэнтральным корпусе "Вікторыя". У іх лізіравала Гомельская вобласць, якая выйграла ў каманд Мінска і Рэспубліканскага цэнтру тэхнічнай творчасці навуэнцаў.

Дарчы, картынг карыстаецца вялікім поштам сярэд навуэнцаў, але, на жаль, ён усе больш становіцца элітным відам, паколькі патрабуе значных фінансавых сродкаў.

Спартыўныя па аўтаматэлізмам спорту (кардавыя мадэлі) праходзілі ў Калінкавічах. Пераможцам аказаўся Рэспубліканскі цэнтр тэхнічнай творчасці навуэнцаў — 1200 балаў. Са значным адрывам яму ўступілі гомельчане і брэстчане, якія атрымалі адпаведна па 850 і 769 балаў.

У спартыўных па радыёспорту перамаглі мінчане. На другім месцы былі вучні Брэскай вобласці і на трэцім — навуэнцы Рэспубліканскага цэнтру тэхнічнай творчасці.

Але апошнія першынствавалі ў падымку па аўтаматэлізмам спорту (радыёкіруемыя мадэлі), які адбыўся ў Бабруйску. Другімі былі вучні з Гомеля і трэцімі — з Магілёва.

Як значыла загадчык спартыўна-тэхнічнага аддзела Рэспубліканскага цэнтру тэхнічнай творчасці навуэнцаў Наталія Альхімовіч, у гэтым годзе назіралася павышэнне цікавасці да тэхнічных відаў спорту. Дзякуючы гэтаму ў некаторых рэгіёнах былі дасягнуты больш высокія вынікі. Так, напрыклад, Мінская вобласць у суднамадэлізмам спорце ўзялася з апошніх месцаў на чашэртае. Аднак паранейшым ёсць цікавасці па фінансавым забеспячэнні каманд.

З гэтай прычыны не ўсе яны маюць магчымасць удзельнічаць у спартыўным. Тым не менш энтузіям, аднаццаць сваёй справе садзейнічаюць папулярныя тэхнічныя віды спорту. Невыпадкова многія юнкі са сваімі мадэлямі выступілі за межамі нашай рэспублікі, у тым ліку ў Чэхіі і Польшчы. А Іван Шылаў стаў чэмпіёнам Еўропы 2000 года і перамог у гэтым годзе ў рэспубліканскіх спартыўных.

Наталія ГРЫНКЕВІЧ.

Загараюцца зоркі ў біятлоне

Вольга Цейцрук нежабаве скончыць школу. Апошнія гады яна пачала сур'ёзна займацца біятлонам і зараз з'яўляецца кандыдатам у майстры спорту.

А ці лёгка ж гэта? Лёгка самі: акрамя агульнафізічнай і стралковай падрыхтоўкі штогод гэта яшчэ прыкладна трыцца кіламетраў на лыжах і больш за шэсцьсот кіламетраў кросу. Але ўсё гэта робіцца не дарэмна — сёлетня ў Кубку рэспублікі па біятлоне сярэд юнакоў яна заняла прызавае трэцяе месца.

Дасягнутыя становачы вынікі ёй дапамагае трэнер, а таксама яе бацька Анатоль Сямёнавіч Цейцрук. Вольга — не азная "зорка" ў секцыі біятлону Наваградскай ДЮСШ. Яе выхаванні добра вядомая ў краіне. Некаторыя з іх увайшлі ў склад нашай зборнай, прымаюць удзел у рэспубліканскіх і міжнародных спартыўных.

Юрый БОНДАРАЎ.

Спартыўная панарама

Кожны знаходзіць занятка па душы

Арганізацыя змястоўнага вольнага часу дзяцей і падлеткаў з'яўляецца адным з кірункаў дзейнасці Рэспубліканскага цэнтру фізічнага выхавання і спорту навуэнцаў і студэнтаў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Аздаравленне юнакоў і дзяўчат праводзіцца РЦФВБ вось ужо тры гады запар на вучэбна-спартыўнай базе "Вілія", якая размешчана на беразе маляўнічай рэчкі з аднайменнай назвай недалёка ад Маладзечна. Навокал — хвойны і бярозавы лес. Гімнастычны гародок, манеж, гасцініца — якраз на беразе Віліі. Тут жа — сталовы. Дзеці не толькі адпачываюць, але і знаходзяць сабе занятка па душы — усе яны з дзіцяча-юнацкіх спартыўных школ і школ алімпійскага рэзерву.

Тут ёсць футбольнае поле з лёгкаатлетчнымі дарожкамі і сектарамі для кідання і скачкоў, побач — вальейбольная і баскетбольная пляцоўкі. У распараджэнні спартсменаў і трэнераў — крыты манеж. Дюдаістаў там чакае татамі, а барцоў грэка-рымскага і вольнага стылю — дыван.

Ёсць памяшканне для прыхільніц мастацкай гімнастыкі, сучаснае абсталяванне ўстаноўлена для гімнастаў. Большую частку часу сваёй падрыхтоўкі акарабты праводзяць менавіта тут: і танца, і футула, і ад Мінска не надта далёка. Ёсць пляцоўка для заняткаў міні-футболам, вальейболам, баскетболам.

Акрамя двухразовых трэніровак, у летніку масаваком-забаўнікам арганізуюцца забавляльныя розыгрышы і гумарыны, конкурсы клуба вяселья і знаходлівых і "Міс змены". А на дыскатэках прадстаўляецца выключна магчымасць наладзіць новыя кантакты, пазнаёміцца бліжэй.

Ранішэй жа зноў усе ідзе па старым распарадку: пад'ём, зарадка, снеданне, трэніроўкі. Такі рытм жыцця і дысцыпліны, і настройва на пэўны лад. І не выпадкова: аздаравленчаробота тут сістэматызавана і разглядаецца як працяг вучэбна-выхавачага працэсу ў сістэме адукацыі. На зімовых, вясенніх, летніх і асенніх канікулах вучні і студэнты маюць магчымасць і аздаравіцца, і з карысцю для сябе адпачыць чатыры разы ў год.

Дзяўчына ў камандзе мужчын

Асабліва вызначылася ўдзяльня, майстар спорту, бронзавы прызёр чэмпіянату Еўропы 2000 года сярэд юніёраў, удзельніца XXVII Алімпійскіх гульняў па цяжкай атлетыцы Ганна Башошкі. Без асаблівых намаганняў у рыўку яна адолела першпачатковую вагу — 85 кг, пакарвала снарад у 90 кг і беспаспяхова штурмавала штангу ў 92,5 кг. Польшка Клейноўска паказала такі ж вынік. Прадстаўніца Кітая Чэн Гуопінг нязначна адсталала ад лідэраў — 87,5 кг. У штуршку ўзяла Ганна толькі першпачатковую вагу — 102,5 кг, але і гэтага было дастаткова, каб узяцца на трэцюю ступеньку п'едэстала гонару, заваяваўшы "бронзу" (у Сіднеі ў яе было восем месцаў).

Улічваючы юны ўзрост Ганны (19 год) — упэўнае адпаведнае дасягненне для першага разу. На Алімпіядзе, дарчы, яна была адзіная дзяўчына ў камандзе мужчын-шчыгаватэстаў.

На пытанне, ці задаволена яна дасягнутым у Сіднеі, адказала:

— Не зусім. Восемь месцаў — гэта надэрна, але я магла заняць і шостае, і вышэй. На жаль, не дабрала калі двух кілаграмаў. З другога боку, прыбыла ў штуршку: палепшыла свой вынік на афіцыйных турнірах на 5 кілаграмаў.

А ў чыста мужчынскім відзе спорту яна аказалася дзякуючы трэнеру Б.П.Кухарчыку. Ён яе заўважыў і прапанаваў паспрабаваць. Яна прыйшла ў залу, пазнаёмілася. А калі адправілася на трэніроўку ў першы раз, нават не ведала, што гэта за від спорту, ніколі пра яго не чула.

Дэбютавала ў 12 год — аб дасягнутых юны выніках адзначалася вышэй. Ганна Башошкі зазначыла, што гэты від спорту павінен развівацца ў нашай краіне, я развіваецца ва ўсім свеце. Так што ёсць шанс, што на наступных Гульнях яна будзе не адзіная прадстаўніца цяжкай атлетыкі на Беларусі.

На пытанне, ці задаволена яна дасягнутым у Сіднеі, адказала:

Спартакіяда фінішавала

У фінальных спартыўных чарговай Спартакіяды Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі, якія праводзіліся па 34 відах спорту, удзельнічалі 3441 чалавек. Асабліва арганізавана і масава гулялі спартыўныя па плаванні, лёгкай атлетыцы, спартыўных прышкы, відах адзінаборстваў і турызму.

Спартыўным клубам гэтага ВУН, які ўзначальвае вопытны кіраўнік і ўмелы, ініцыятар арганізатараў Аляксандр Анціпін, падведзены папярэднія вынікі Спартакіяды сярэд каманд факультэтаў і інтэрнатаў. Згодна з набранымі заліковымі ачкамі, табліцу агульнакаманднага першынства ўзначаліў аўтатрактарны факультэт, які выйграў у будаўнікоў і машынабудаўнікоў.

Сярэд каманд інтэрнатаў лідзіруе інтэрнат № 12, якому ўступілі адпаведна інтэрнаты №№ 15 і 6.

Як вядома, Прэзідэнтам і ўрадам краіны гэты год аб'яўлены годам здаровага ладу жыцця. У сувязі з гэтым у агульнае конкурсе на лепшую паставу спартыўнай і фізікультурна-аздаравленчай работы паміж факультэтамі і іншымі падраздзяленнямі па пытаннях умацавання здароўя сярэд выкладчыкаў і студэнтаў правядзенню спартыўна-масавага мерапрыемства ў БДПА ўдзяляецца першаступеннае значэнне.

Канчатковыя вынікі агульна-конкурсу будуць падведзеныя потым — у новым вучэбным годзе.

Узнагарода самай юнай

Матчы з удзелам суперзорак моцных прыхільніц, вядома, найбольшую ўвагу прыхільніц шахмат. І, безумоўна, нікога не пакінуць раўнадушнымі партыі з удзелам Анаталія Карпава, Гары Каспарова, Уладзіміра Крамніка і іншых знакамітых шахматыстаў. Але вярта значна, што адначасова зоркам лепш павышаць сваё спартыўнае майстэрства ў кампаніі зорчак падрастаючых — рэкі ж пачынаюцца з ручайкоў.

У мінскай шахматна-шашачнай дзіцяча-юнацкай школе алімпійскага рэзерву № 1 у праўлення адукацыі сталіцы, вядома, на ўвесь спартыўны свет, адбыўся турнір па шахматах з удзелам прыхільніц гэтага віду спорту з усіх рэгіёнаў Рэспублікі Беларусь. За права быць мацнейшымі спартыўна-тэхнічнымі майстрамі спартыўна-тэхнічных гурткоў і секцый і іншых аб'яднанняў вучэбных устаноў пазашкольнага выхавання сістэмы адукацыі.

Лідзіраваў мінчанін, кандыдат у майстры спорту Андрэй Жыгалька, які ў агульным турніры набраў 8 ачкоў з 9 магчымых. І не

На любы густ

Не першы год дзейнічае ў Пухавіцкім раёне ваенна-спартыўны летнік "Абарона", дзе праходзіць аздаравленне юнакаў 14 — 17 гадоў. Яны, акрамя адпачынку, на працягу 24-дзённага змены атрымліваюць спецыяльныя навукі для службы ў арміі.

Напружаная праграма летніка астанавіцца сапраўдным выпрабаваннем іх сіл і характараў, паколькі ў цэнтры ўвагі знаходзіцца дысцыпліна. Пасля кожнай змены дамоў вяртаюцца ўзможна і ўпэўненыя ў сабе хлопцы — гэта значыць "Абарона" апраўдае сваю назву.

Экалагічны летнік добраахвотнай працы моладзі "Адраджэнне" таксама карыстаецца вялікай папулярнасцю. Яго ўдзельнікі з'яўляюцца 50 чалавек з 28 рэгіёнаў Мінскай вобласці. Сярэд іх вучні школ Стаўбужскага раёна.

Акрамя добраахвотнага тэрыторыі юнакі займаюцца культурна-асветніцкай дзейнасцю і спартыўна-масавай работай.

У раёнах Міншчыны наогул было арганізавана мноства летнікаў рознай накіраванасці — валанцёрскіх, спартыўна-патрыятычных, экалагічных, абаронна-спартыўных і інш.

Пётр ШУБЯНОК.

Чэмпіёнамі становяцца студэнты

У чэрвені 1937 года газета "Красный спорт", расказваючы пра Усесаюзнае фізкультурнае іспытанне на Чырвонай плошчы Масквы, пісала: "Найбольшы поспех з усіх нацыянальных дэлегацый выпавіў на долю беларусаў. Яны паказалі зладжанае, вельмі добра падрыхтаванае і адначасова да канца прадуманае ўдзельніцтва". Высокую ацэнку выступленню пасланцоў з Беларусі далі і іншыя газеты. Так, "Комсомольская правда" ад 23 ліпеня таго ж года адзначыла: "Калі закончыўся парад фізкультурнікаў на Чырвонай плошчы, усё, хто прысутнічаў на трыбунах, сымлілі на тым, што адно з самых лепшых, запамінальных выступленняў належыць фізкультурнікам Беларускай рэспублікі. У парадзе ўдзельнічала 250 студэнтаў Беларускага тэхнічнага фізкультурнага цэнтра. Гэты поспех не быў выпадковым. Ён з'явіўся вынікам вялікай і напружанай працы ўсёй фізкультурнай арганізацыі рэспублікі. Пасля кудовага выступлення на Усесаюзным фізкультурным парадзе на Чырвонай плошчы Беларускі дзяржаўны тэхнікум фізкультуры быў адзначаны ЦВК СССР. У яго наставе "Аб узаапрацаванні добраахвотных спартыўных таварыстваў, работнікаў і майстроў фізкультуры" ("Известия", 1937, 28 ліпеня) указвалася:

"За ўзгорную настанову справы падрыхтоўкі кадраў фізкультуры і за высокія спартыўна-фізкультурныя дасягненні ўзнагародзіць ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга Беларуска тэхнікум фізкультуры".

Рэарганізаваны Беларускі тэхнікум фізкультуры ў Інстытут фізкультуры Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі.

М.КАЛІНІН, старшыня ЦВК СССР
А.ГОРКІН, сакратар ЦВК СССР

Масква, Крэмль, 22 ліпеня 1937г.

Пад кіраўніцтвам першага дырэктара інстытута М.Скупова 1 лістапада 1937 года ў новай ВУНУ пачаліся вучэбныя заняткі. Спачатку яны праходзілі ў старым памяшканні тэхнікума па

вул.Валадарскага, а ў жніўні 1939 года інстытут быў пераведзены ў новы корпус па вул.Пушкіна (цяпер праспект Ф.Скарыны, 49).

Да 1941 года ў Беларускім дзяржаўным інстытуце фізкультуры былі падрыхтаваны 102 спецыялісты па фізкультуры і спорту. Другая сусветная вайна перапыніла вучо-

бу. У час Вялікай Айчыннай вайны на розных франтах адважны змагаліся калі двухсот выкладчыкаў і студэнтаў інстытута.

Адражжэнне пасля вызвалення Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў з 1 кастрычніка 1944 г. аднавілася работа інстытута. Пераважна сіламі выкладчыкаў і студэнтаў уводзілі ў строй памяшканні і спартыўныя аб'екты. У наступныя гады Беларускі дзяржаўны інстытут фізкультуры значна пашырыў сваю вучэбна-вытворчую базу. Былі пабудаваны новыя інтэрнаты, басейны, стадыёны, спартыўныя базы, а ў 1983 годзе — новы вучэбны корпус на праспекце П.М.Машэрава. Для спартыўных заняткаў і адпачынку студэнтаў і супрацоўнікаў акадэміі ёсць лёгкаатлетчыны стадыёны, гімнастычныя і гульнявыя залы, басейны, футбольныя палі, корты, пляжы, студэнцкія гасцініцы, а таксама спартыўна-аздараўленчыя летнікі на возеры Дрыўка — у адным з найпрыгажэйшых месцаў Беларусі на Браслаўшчыне.

На базе Беларускага дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга інстытут фізкультуры стварае Беларуска дзяржаўна Акадэмію фізкультуры і спорту Рэспублікі Беларусь, якая заўсёды была і цяпер з'яўляецца адукацыйна-навукова-метадальніцкай і фізкультурна-спартыўнай установай. Яна — галоўны вучэбна-метадальніцкі цэнтр, на базе якога праводзіліся міжнародныя, усесаюзныя, рэспубліканскія і званальныя мерапрыемствы па праблемах фізкультуры і спорту (нарады, канферэнцыі, семінары, сімпозіумы, конкурсы, выставы і інш.).

На працягу пяці гадоў вучобы (на факультэце завочнага навучання — шасці) студэнты атрымліваюць пэўны аб'ём ведаў па спецыяльных сацыяльна-эканамічных, агульнанавуковых і агульнаадукацыйных, а таксама гуманітарных дысцыплінах, наведваючы факультэты, рыхтуючы і абараняючы курсавыя і дыпломныя работы, праходзячы вучэбную педагогічную практыку ў школе і па спецыяльнасці ў ДЮСШ, у паліклініках і балён-

іах, выступаючы са справаздачамі на навуковых канферэнцыях. Усяго ў АФК навукаюцца больш за тры тысячы студэнтаў па спецыяльнасцях: коніага, вясельна-навага, канькабежнага, стралковага, велосіпеднага, лыжнага спорту, а таксама па лёгкай атлетыцы, гімнастыцы, фігурным танцам, плаванні, усіх відах барацьбы, цяжкай атлетыцы, боксу, фехтаванні, рукапашным баі, спартыўных гульнях, менеджменту, спорту і турызму, фізічнай рэабілітацыі, лясчэбнай фізічнай культуры, дашкольным фізічным выхаванні, арганізацыі фізкультурна-аздараўленчай работы і турызму.

32 чэрвеня 1965г. у Акадэміі фізкультуры і спорту працуе аспірантура, з 14 лістапада 1986 года — спецыялізаваны савет па прысуджэнні вучонай ступені кандыдата педагогічных навук, а з 17 чэрвеня 1992 года — доктара педагогічных навук. Больш за 70 працэнтаў работнікаў з вышэйшай адукацыяй па фізічнай культуры і спорту ў Беларусі — выпускнікі АФК (БДФК).

З 1937 па 2000 год у сценах навукачальнай установы падрыхтавана больш за 20 тысяч спецыялістаў, 16 з якіх сталі доктарамі навук, прафесарамі, больш як 160 — кандыдатамі навук і дацэнтамі. За выдатную работу сотням выпускнікоў прысвоены званні "Заслужанага трэнера БССР" (і СССР, а таксама Рэспублікі Беларусь), "Заслужанага дзеяча фізічнай культуры" і іншыя.

Пад іх непасрэдным кіраўніцтвам студэнты і выпускнікі акадэміі ўнеслі вялікі ўклад у дасягненні беларускага спорту на Алімпійскіх гульнях і многіх буйнейшых міжнародных спаборніцтвах. За 47 гадоў (з 1952 па 1999) на Алімпійскіх гульнях яны заваявалі 80 медалёў, у тым ліку 43 залатыя, і каля 200 разоў становіліся чэмпіёнамі Еўропы і свету. Сярод выхаванцаў АФК (БДФК) — шматразовыя чэмпіёны алімпіады: Алена Балява, Аляксандр Малішэўскі, Віктар Сідзюк, Віталій Шчэрба, Уладзімір Парфяновіч, Святлана Багінская і многія іншыя. На Алімпійскіх

гульнях 1996 г. у Атланце (ЗША) удзельнічаў 21 студэнт акадэміі, а ў сіднейскай алімпіядзе-2000 — каля 30.

Важным раздзелам дзейнасці ВУНУ з'яўляецца навукова-даследчая работа па праблемах фізічнага выхавання і спорту. За 53 гады (з 1946 па 1999 гг.) выкладчыкамі і супрацоўнікамі БДАФК (БДФК) апублікавана больш як восем тысяч навуковых, вучэбных і метадальных работ, у тым ліку больш як 400 падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў. У акадэміі налічваецца 245 штатных работнікаў (з іх больш паловы мае вучоныя ступені і званні), якія навукаюцца звыш трох тысяч студэнтаў, аспірантаў і прадастаўляюць шэраг замежных краін. Многія са студэнтаў таксама займаюцца навукова-даследчай работай. Больш як 50 з іх — лаўрэаты агульнадзяржаўных і міжнародных студэнцкіх навуковых конкурсаў.

Праведзена вялікая праца па падрыхтоўцы, рэінтэграцыі і апублікаванні тыпавых вучэбных праграм па дысцыплінах фізкультурна-спартыўнага профілю.

У рамках статусу асноўнага навукова-педагагічнага цэнтра фізкультурна-спартыўнай адукацыі БДАФК Рэспублікі Беларусь развівае асноўныя напрамкі ў сістэме навукова-метадальніцкага забеспячэння фізкультурна-спартыўнай адукацыі, падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі навукова-педагагічных кадраў.

Такім чынам, абавіраючыся больш чым на 60-гадовым тэрыторыі і дасягненні, прафесарска-выкладчыцкі склад і супрацоўнікі БДАФК Рэспублікі Беларусь пад кіраўніцтвам рэктара М.Я.Кобрынскага вядуць далейшае выхаванне спецыялістаў. Спецыялістаў на сучасным узроўні.

Юген ІВАНЧАНКА, першы прарэктар Акадэміі фізкультуры і спорту, доктар педагогічных навук, прафесар, заслужаны трэнер СССР і Рэспублікі Беларусь.

Спартыўная панарама

Праходзіць Універсіяда

З 22 жніўня па 5 верасня 2001 года адну з самых прыгожых сталіц свету — Пекін наведваюць госці больш як з 200 краін.

Дарчы, Пекін у гэтым годзе пашансавала двойчы. Па-першае, у ім пройдзе Сусветная летняя Універсіяда, па-другое, ёна абраны сталіцай Алімпійскіх гульняў 2008 года.

Сёлетняя Універсіяда традыцыйна з'яўляецца адным з асноўных этапаў у падрыхтоўцы да зімовых Алімпійскіх гульняў у Солт-Лейк-Сіці 2002 г. і летніх у Афінах — 2004 г. і пройдзе пад непасрэдным кіраўніцтвам Міжнароднага Алімпійскага камітэта, які быў абраны ў ліпені гэтага года ў Маскве.

Усяго ў Універсіядзе прымае ўдзел звыш шасці тысяч спартсменаў, узраст якіх не перавышае 27 гадоў. Рэспубліка Беларусь будзе прадстаўлена ў самі віды спорту: плаванні, спартыўнай і мастацкай гімнастыцы, дзюдо, лёгкай атлетыцы, фехтаванні, настольным тэнісе. Асноўныя мэты і задачы, якія ставяць беларускія спартсмены і трэнеры —

гэта паспяховае выступленне на Сусветных студэнцкіх гульнях. У сувязі з гэтым своечасова праводзілася актыўная, дзейная падрыхтоўка да спаборніцтваў. Таму лета для іх і для работнікаў Рэспубліканскага цэнтра фізічнай культуры і спорту навукачальна і студэнцкай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь было не менш напружаным, як і зіма (Універсіяда ў Польшчы). І неспадзежка: 60 удзельнікам Універсіяды, многіх з якіх неаднаразова перамагалі на рэспубліканскіх і міжнародных спаборніцтвах (дарчы, сёлетна на Міжнароднай Універсіядзе ў Закарпацкім нашымі студэнтамі-спартсменамі заваяваны адна залатая, чатыры сярэбраныя і чатыры бронзавыя медалі), вылаў гонар прадстаўляюць нашу краіну ў сталіцы Кітая — Пекіне (32 з іх з'яўляюцца майстрамі спорту міжнароднага класа).

Пажадаем жа нашым спартсменам паспяховага выступлення!

Наталія РАМАНКЕВІЧ, студэнтка IV курса БДПУ імя М.Танка.

Перамаглі мацнейшыя

Спартакіяда ў Беларускім дзяржаўным універсітэце сярод студэнтаў традыцыйна праходзіць у два этапы. Яшчэ ў пачатку першага вучэбнага семестра ўсё пачынаецца з таго, што ў інтэрнатах БДУ праводзіцца спаборніцтва па розных відах спорту.

У гэтым годзе на аснове праграмы Спартакіады яны адбываліся па настольнаму тэнісу, шахматах, міні-футболу, гіравому спорту, перацягванні каната, баскетболу, плаванні, спартыўнаму арыентаванню і б'ярдзю. З пераможцаў першынства фарміруюцца каманды, якія прадстаўляюць іх на другім этапе спаборніцтваў. Перамагаюць мацнейшыя.

Так, лідэрам усёй Спартакіады студэнцкага гарадка стала каманда інтэрната № 4, які лідзіраваў па міні-футболу, гіравому спорту і перацягванні каната. Па настольнаму тэнісу, баскетболу, плаванні перамог інтэрнат № 7, па шахматах і б'ярдзю выйгралі студэнты з інтэрната № 6, а па спартыўнаму арыентаванню лепшым быў інтэрнат № 10.

Пры падвядзенні вынікаў пераможцам уручаны Кубкі і граматы, наладжаны канцэрт мастацкай самадзейнасці.

Для інтэлектуалаў — "Лясны гарадок"

Для дзяцей, якія захапляюцца інтэлектуальнымі гульнямі, працуе Рэспубліканскі профільны летнік. Нацыянальны цэнтр творчасці дзяцей і моладзі сумесна з грамадскім аб'яднаннем "Беларуская ліга інтэлектуальных каманд" з'яўляюцца яго арганізатарамі.

Стала ўжо традыцыйным правядзенне адпачынку на базе аздараўлення летніка "Лясны гарадок", што ў Вілейскім раёне.

Правядзенне гульні "Што? Дзе? Калі?", брэйн-рынг, "Свайе гульты", а таксама аўтарскіх праграм Гомельскай, Магілёўскай і Брэсцкай абласцей — у праграме змены інтэлектуалаў. Да таго ж, згодна з планам культурна-масавага мерапрыемства, адбываюцца рыцарскія турніры, конкурсы "Міс Інтэлект", КВЗ, а Дню турызму прысвечваюцца спартыўна-турыстычныя эстафеты.

На свой традыцыйны летні Міжнародны збор, які праходзіць у самым апошнім месцы лету ў Ліпецку, піянерскія арганізацыі Беларусі, Расіі і Украіны з'ехалі 5 пятаў раз.

Сёлетна да ініцыятару і натхняльніку злёту далучыліся яшчэ і піянеры з Казахстана. Гэта значыць, геаграфія пашырылася. На зборы падводзіцца, перш за ўсё, вынікі акцыі, прысвечанай Вялікай Айчыннай вайне. "Ад сэрца да сэрца", падчас якой піянеры ўдзельнічалі ў розных конкурсах і экалагічных праксах, дагледзілі могілкі. Дарчы, у рамках гэтага форуму таксама праходзіць экалагічны мерапрыемства. Юныя прадстаўнікі "чырвангалыстнага руху" сустрэліся са Школай актыўна, удзельнічалі ў свай піянерскай дружыны, розных аглядах і спаборніцтвах, у акцыі "Добрая цацка".

Выхаванцам ліпецкіх дзяцей дамоў удзельніц злёту перадалі цацкі, зробленыя ўласнымі рукамі.

І дарослым членам піянерскіх арганізацый таксама не даводзіцца сумашаць. Па праблемах рэгіянальнага піянерскага руху яны дыскусуюць на навукова-практычнай канферэнцыі. У дружынах у рамках збору праходзіць майстар-класы, дзе прадстаўляюцца аўтарскія метадыкі. Навуковую экспертызу гэтых метадыкі праходзіць проста на месцы — вучоныя-педагогі ў Ліпецк запрошаны непасрэдна з Масквы.

Дзве праграмы плануецца прыняць па выніках злёту: праграму 80-гадовага юбілея піянерскага руху, які будзе адзначана ў наступным годзе, і на 2001 — 2003 гг. — праграму агульнапіянерскай справы. Акрамя таго, удзельнікі маюць намер прыняць зварот да сваіх аднадумцаў, прадстаўнікоў грамадскасці і органаў улады.

Вялікую падтрымку і садзействуюць Беларускай Рэспубліканскай піянерскай арганізацыі аказвае Дзяржаўны камітэт па справах моладзі Рэспублікі Беларусь.

Той дзень не за гарамі...

Традыцыйна, у рамках праграмы "Спадчына", Беларуская рэспубліканская піянерская арганізацыя на возеры Бадук — у завадніку "Блакітныя азёры", на тэрыторыі парка "Нарачанскі", арганізоўвае палатныя летнікі.

Гэтыя месца для яго было абраны невядакова. Заваднік "Блакітныя азёры" садзейнічае фарміраванню і развіццю экалагічнай культуры нашых дзяцей. А ландшафт дазваляе пазнаёміцца з усёй разнастайнай прыродай Беларусі.

Сёлетна летнік адзначыў сваё шасцігоддзе. Да гэтага свята дзеці праводзілі дзейную падрыхтоўку: пісалі вішаванні, развучвалі пэўную праграму, малівалі плакаты.

Згодна з планам работы, праведзены шэраг мерапрыемстваў — тронігавыя заняткі, гульнявыя эстафеты, акцыі, накіраваныя на развіццё пэўных навук жыцця на прыродзе.

Алметна, што гэты падзея тут супала з днём нараджэння адной з самых маленькіх яго удзельнікоў — дзевяцінак Жэні, якой таксама споўнілася шэсць гадоў. Яна прыхрала на адпачынку разам з мамай, якая з'яўляецца адным з арганізатараў летніка. І, вядома, не за гарамі той дзень, калі Жэні павяжа піянерскі галтышук.

Ліцэры іх, актыўныя, прадстаўнікі абласцей — усяго 100 чалавек — гэтым летам правялі тут свой адпачынак. Мінскую вобласць, напрыклад, прадстаўлялі барысавчане, Брэсцкую — піяне-

Пётр ШУБЯНОК.

Арганізацыя алімпійскай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь

Беларуская алімпійская акадэмія створана грамадзянскімі намі ў Рэспубліцы ў форме грамадскай арганізацыі з мэтай прапаганды і распаўсюджвання ідэалаў і прынцыпаў алімпізму, развіцця алімпійскай адукацыі на Беларусі. У 2000 годзе Беларуская алімпійская акадэмія была перарэгістравана ў Міністэрстве юстыцыі Рэспублікі Беларусь, што дало магчымасць уступіць у цесныя адносіны з міжнароднымі спартыўнымі арганізацыямі на правах структурнага арганізацыйнага зв'язу. Каардынуе дзейнасць Беларускай алімпійскай акадэміі і дапамагае ёй у рабоце Нацыянальны алімпійскі камітэт Рэспублікі Беларусь.

Міжнародны алімпійскі рух накіраваны на вырашэнне дзвюх галоўных задач: правядзенне Алімпійскіх Гульняў і распаўсюджванне ідэалаў і прынцыпаў алімпізму праз арганізацыю сусветнай алімпійскай адукацыі. Калі Алімпійскі Гульні ўжо сталі аб'ектыўнай рэальнасцю для ўсяго чалавецтва, то алімпійскі рух толькі набірае свае абароты.

У Расіі, на Украіне, у краінах Прыбалтыкі нацыянальны алімпійскі акадэміі, створаныя на пачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя, актыўна ўключыліся ў адукацыйныя праграмы Міжнароднага алімпійскага камітэта і Міжнароднай алімпійскай акадэміі. Сёння яны занялі належнае месца ў сусветным алімпійскім руху, стварыўшы свае сістэмы і малодзі алімпійскага адукацыйнага працэсу, накіраванага на маладую частку насельніцтва сваіх краін.

Для беларускіх грамадзян сфера алімпійскай адукацыі пакуль з'яўляецца адносна новай, можна сказаць, невядомай, таму што многія гады Беларусь з прычыны шэрагу аб'ектыўных абставін была практычна адарвана ад работ Міжнароднай алімпійскай акадэміі (МАО), ад адукацыйна-дзейнасці камісіі Міжнароднага алімпійскага камітэта, якія вялі работу ў гэтым накірунку. Толькі з атрыманням дзяржаўнай незалежнасці мы займелі рэальную магчымасць прамога доступу да алімпійскай ідэі, да надзвычай багатай алімпійскай педагогічнай спадчыны.

Пытанне арганізацыі алімпійскай адукацыі на Беларусі актыўна абмяркоўваецца на самым высокім узроўні, што стварае рэальныя перадумовы для ўключэння яе ў агульную сістэму рэспубліканскай адукацыі. У вучэбных алімпійскага рэзэрву, на спартыўных факультэтах ВУНУ вывучэнню алімпійскай ідэалі і прынцыпаў удзяляецца пэўная ўвага, аднак, які паказвае практыка, да такой дысцыпліны пакуль няма сур'ёзнага стаўлення. Галоўнае, адсутнічае адзіная метадалогія, якая дзейнічала б у рамках усёй сістэмы. Акрамя таго, алімпійская адукацыя накіравана не толькі на спартыўную

сферу. Яе задачы больш шырокія: яна павінна ахопліваць самыя шырокія слаі маладога насельніцтва.

Сёння, калі моладзь нашай рэспублікі адчувае недахоп у жыццёвых ідэалах, калі вышэйшым кіраўніцтвам краіны на парадок да выносіцца пытанне здароўя нацыі, наспела рэальная неабходнасць узняць усё карыснае з гуманістычнай алімпійскай філасофіі і перадаць падрастаючаму пакаленню, запалуючы тым самым існуючы ідэалагічны вакуум. Як паказвае шматгадовы вопыт работ міжнародных алімпійскіх арганізацый, нацыянальных алімпійскіх камітэтаў і алімпійскіх акадэміяў, алімпійская адукацыя здольная паспяхова вырашаць праблемы выхавання і адукацыі моладзі, маладых лідэраў, маладых вучоных.

Каб распахнуць гэты працэс, неабходна самая сур'ёзная ўвага да яго і максімум намаганняў з боку кіраўнікоў устаноў адукацыі, рэгіянальных органаў улады і кіравання, грамадскіх арганізацый, міністэрстваў і ведамстваў. Першым крокам, які неабходна зрабіць у 2001-2002 навуковым годзе, стане стварэнне адзінай сістэмы алімпійскай адукацыі, якая павінна гарманічна ўпісвацца ў існуючую сістэму адукацыі і выхавання. Шмат будзе залежаць ад актыўнай работы галоўнага каардынуруючага цэнтра — Беларускай алімпійскай акадэміі, якая павінна падтрымліваць непарыўную сувязь з Міністэрствам адукацыі, Міністэрствам спорту і турызму, арганізацыямі Міжнароднага алімпійскага руху. Прааналізаваўшы ўсё, што назапашана за мінулыя гады, сістэматызаваўшы каласальны патэнцыял, які за стагоддзе напісаны Міжнароднай алімпійскай камітэтам, Міжнароднай алімпійскай акадэміяй, а таксама алімпійскай адукацыяй.

Практычны характар, разлічаны на даўгатэрміновы перспектыву. Яго галоўнай мэтай з'яўляецца стварэнне асобай ідэалагічнай базы, якая будзе аказваць уплыў на фарміраванне асоб. Таму практычны вынік ад яго ўкаранення сёння вызначыць дастаткова складана. Тым не

менш вынікі практыка будуць выяўляцца на аснове пастаяннага маніторынгу, які будзе праводзіцца шляхам анкетавання, апытанняў і справаздач, які ў ходзе развіцця самога практыка, так і ў ходзе далейшага развіцця створанай сістэмы. Для гэтага будзе распісана група азначальных (колькасна-якісных) паказчыкаў, звесткі пра якія будуць збірацца на месцах (у школах, ВУНУ і г.д.) і якія змогуць дастаткова дакладна адлюстроўваць агуль-

нае становішча ў адукацыйнай адукацыі.

Рэспубліканская сістэма алімпійскай адукацыі ставіць перад сабой наступныя мэты: ахапіць самыя шырокія слаі моладзі, захапіць іх алімпійскай ідэяй, дапамагчы маладым людзям праз вывучэнне алімпійскіх прынцыпаў і ідэалаў набывць шырокі асобны патэнцыял, стаць годнымі членамі нашага грамадства, здольнымі дабівацца як спартыўных перамог і рэкордаў, так і прымаць актыўны ўдзел у вырашэнні грамадскіх і дзяржаўных праблем. Стратэгічная мэта практыка — фарміраванне ў моладзі светапогляду, заснаванага на гуманістычных прынцыпах алімпійскай філасофіі, такіх, як роўнасць, справядлівасць, мэтанакіраванасць, вера ў свае сілы і інш.

Для дасягнення гэтых задач мы запрашаем усіх зацікаўленых асоб, навукоўцаў, выкладчыкаў, трэнераў да вырашэння такіх задач, як:

- 1) распрацоўка навуковай канцэпцыі і практычнай дакументацыі па стварэнні і функцыянаванні сістэмы алімпійскай адукацыі ў агульнай сістэме рэспубліканскай адукацыі;
- 2) распрацоўка вучэбных планаў па алімпійскай адукацыі на чатырох узроўнях — у сярэдняй школе, у сярэдніх спецыяльных навукачальных установах, у вышэйшых навукачальных установах, у аспірантурах;
- 3) распрацоўка і выданне алімпійскіх падручнікаў;
- 4) адкрыццё алімпійскіх школ, якія будуць дзейнічаць у праграмах алімпійскай адукацыі;
- 5) фарміраванне алімпійскай бібліятэкі, алімпійскага архіва;
- 6) публікацыя рэфератаў і артыкулаў па алімпійскай праблематыцы ў навукова-тэарэтычным часопісе "Свет спорту";
- 7) правядзенне навуковых канферэнцый, семінараў і конкурсаў па праблемах алімпізму і алімпійскай адукацыі.

Выкананне пастаўленых задач будуць забяспечваць часова навуковымі калектывамі, якія складаюцца з высокакваліфікаваных педагогаў, спецыялістаў практыкаў, вучоных. Галоўным вынікам практыка павінна стаць стварэнне і функцыянаванне рэспубліканскай сістэмы алімпійскай адукацыі.

Праект носіць маштабны фундаментальны характар, разлічаны на даўгатэрміновы перспектыву. Яго галоўнай мэтай з'яўляецца стварэнне асобай ідэалагічнай базы, якая будзе аказваць уплыў на фарміраванне асоб. Таму практычны вынік ад яго ўкаранення сёння вызначыць дастаткова складана. Тым не

менш вынікі практыка будуць выяўляцца на аснове пастаяннага маніторынгу, які будзе праводзіцца шляхам анкетавання, апытанняў і справаздач, які ў ходзе развіцця самога практыка, так і ў ходзе далейшага развіцця створанай сістэмы. Для гэтага будзе распісана група азначальных (колькасна-якісных) паказчыкаў, звесткі пра якія будуць збірацца на месцах (у школах, ВУНУ і г.д.) і якія змогуць дастаткова дакладна адлюстроўваць агуль-

нае становішча ў адукацыйнай адукацыі.

Рэспубліканская сістэма алімпійскай адукацыі ставіць перад сабой наступныя мэты: ахапіць самыя шырокія слаі моладзі, захапіць іх алімпійскай ідэяй, дапамагчы маладым людзям праз вывучэнне алімпійскіх прынцыпаў і ідэалаў набывць шырокі асобны патэнцыял, стаць годнымі членамі нашага грамадства, здольнымі дабівацца як спартыўных перамог і рэкордаў, так і прымаць актыўны ўдзел у вырашэнні грамадскіх і дзяржаўных праблем. Стратэгічная мэта практыка — фарміраванне ў моладзі светапогляду, заснаванага на гуманістычных прынцыпах алімпійскай філасофіі, такіх, як роўнасць, справядлівасць, мэтанакіраванасць, вера ў свае сілы і інш.

Для дасягнення гэтых задач мы запрашаем усіх зацікаўленых асоб, навукоўцаў, выкладчыкаў, трэнераў да вырашэння такіх задач, як:

- 1) распрацоўка навуковай канцэпцыі і практычнай да

Інструктыўна-метадычныя пісьмы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь на 2001 – 2002 навучальны год

Працоўнае навучанне, “Тэхналогія”

А. Арганізацыя працоўнага (прафесійнага) навучання і навучання на курсу “Тэхналогія”

1. Школы (класы), якія працуюць у звычайным рэжыме (без вывучэння прадметаў на павышаным або паглыбленым узроўнях) па базавых вучэбных планах, арганізуюць працоўнае навучанне і навучанне на курсу “Тэхналогія” (у 4-х класах) па гэтых інструктыўна-метадычных рэкамендацыях.

Заняткі па працоўным навучанні, факультатывныя заняткі і заняткі на курсах па выбары ў 5-11 класах школ, якія працуюць па вучэбных планах 11-гадовай школы, ажыццяўляюцца па праграмах сярэдняй агульнаадукацыйнай школы 1995-1997 гг. выдання. Заняткі па курсу “Тэхналогія” ў 4-х класах, якія працуюць па вучэбных планах 12-гадовай школы, ажыццяўляюцца па праграмах 2001 г. выдання, дэвелюемых да агульнаадукацыйных школ з улікам мясцовых умоў (праграмы асобна для хлопчыкаў і дзяўчынак, для гарадскіх і сельскіх школ) абласнымі ІПК. Факультатывныя заняткі і заняткі на курсах па выбары ў гэтых класах ажыццяўляюцца па праграмах сярэдняй агульнаадукацыйнай школы 1995-1997 гг. выдання.

Заняткі па прафесійным навучанні ў 10-11 (12) класах пры падрыхтоўцы трактарыстаў-машыністаў на права кіравання трактарамі катэгорыі “А”, “А”, “А” і “В” павінны ажыццяўляцца толькі па зборніку “Учебный план и программы подготовки в средних общеобразовательных школах и межшкольных учебно-производственных комбинатах трактористов-машинистов на право управления тракторами катэгорыі “А” и “А”, “В”.-Мн.: НМЦентр, 1996; пры падрыхтоўцы вадзіцеляў транспартных сродкаў катэгорыі “С” і трактарыстаў-машыністаў на права кіравання трактарамі катэгорыі “А” — па зборніку “Учебный план и программы общеобразовательных школ и межшкольных учебно-производственных комбинатов. Подготовка водителей транспортных средств катэгорыі “С” и трактористов-машинистов на право управления тракторами катэгорыі “А”.-Мн.: НМЦентр, 1999; пры падрыхтоўцы вадзіцеляў аўтагаспадарчых сродкаў катэгорыі “В” — па зборніку “Учебный план и программы общеобразовательных учебных заведений и межшкольных учебно-производственных комбинатов. Подготовка водителей автотранспортных средств катэгорыі “В”.-Мн.: НМЦентр, 1998; пры падрыхтоўцы вадзіцеляў

транспартных сродкаў катэгорыі “А” (вадзіцеляў матацыклаў) — па зборніку “Учебный план и программы подготовки водителей на право управления транспортными средствами катэгорыі “А”.-Мн., 1999.

Арганізацыя навучання і дзяленне класаў у залежнасці ад месца правядзення заняткаў і іх тыпаў вызначаюцца ў тлумачальныя запісы да вучэбных планаў агульнаадукацыйных школ на 2001-2002 навучальны год, зацверджаных загадам Міністэрства адукацыі “Аб вучэбных планах агульнаадукацыйных школ Рэспублікі Беларусь на 2001-2002 навучальны год” ад 20.06.2001 № 311.

2. У школах (класах) з павышаным або паглыбленым вывучэннем прадметаў арганізацыя працоўнага навучання ў 8-11 (12) класах падключае ўзгадненне зместу працоўнага навучання з праграмамі адпаведных профільных дысцыплін або вывучэнне спецыяльна па кошт гадзін працоўнага навучання толькі тых, якія пазначаны ў тлумачальныя запісы да вучэбных планаў 2001-2002 навучальнага года. На вывучэнне гэтых спецыяльных можна выкарыстоўваць 1 або 2 гадзіны ў тыдзень. Калі змест працоўнага навучання не ўзгоднены з праграмамі прафільных дысцыплін, пры арганізацыі працоўнага навучання належыць кіравацца праграмамі масавай школы 1995-1997 гг. выдання.

3. Арганізацыя працоўнага або прафесійнага навучання на паглыбленым узроўні (тэхналагічны профіль) у 8-11 (12) класах ажыццяўляецца па базавых вучэбных планах з выкарыстаннем колькасці гадзін на агульнаадукацыйныя прадметы на базавым узроўні. На працоўнае (профільнае) навучанне ў 8-9 класах — па 4 г+ прадметы дыферэнцыяванага кампанента “Уводзіны ў эканоміку” (8-9 класы, па 1 г. у кожным класе) і “Асновы выбару прафесіі” (9 клас, 1 г.); на працоўнае (прафесійнае) навучанне ў 10-11 (12) класах — па 6 г+ прадметы дыферэнцыяванага кампанента “Уводзіны ў эканоміку” (10-11 класы, па 1 г. у кожным класе) і “Асновы прафесійнага выбару” (10-11 класы, па 2 г. у кожным класе).

У класах (групках) тэхналагічнага профілю пры правядзенні заняткаў па прафесійным навучанні (незалежна ад месца правядзення) дэвалюемых дзяленне класаў (груп) на 2 групы (падгрупы) пры наяўнасці ў класе (групе) 20 і больш вучняў у гарадскіх школах (ВВК), 15 і больш вучняў — у сельскіх школах (ВВК). Камплектаванне класаў тэхна-

лагічнага профілю ажыццяўляецца на добраахвотнай аснове ў адпаведнасці з пажаданнямі вучняў і іх бацькоў.

Узгадненне тэхналагічнага профілю на ўзроўні 5-7 класаў магчыма толькі ў выключных выпадках па рашэнні мясцовых органаў кіравання адукацыяй.

Б. Арганізацыя працоўнай (вытворчай) практыкі

Працоўная практыка ў 4, 5-8, 10 класах арганізуецца па рашэнні педагагічнага савета школы. Ён вызначае тэрміны (дазваляюцца на працягу лета ў адпаведнасці з графікам, які распрацоўвае кожная школа), парадак і магчымасць арганізацыі практыкі, зыходзячы з мясцовых умоў. У вучэбных планах вызначана прыкладная колькасць дзён і гадзін на правядзенне практыкі. Прычым неабходна мець на ўвазе, што абавязковымі з’яўляюцца гадзіны, адведзеныя ў планах у кожным класе. Іх можна размяркоўваць і на большую колькасць дзён, чым пры- вельзена ў планах.

Пры правядзенні працоўнай практыкі клас на групы не дзеліцца. Працоўная практыка можа праводзіцца таксама ў аздараўленчых, спартыўных лагерах, лагерах працы і адпачынку, вучнёўскіх вытворчых брыгадах (звеснях), а таксама ў парадку іхдываляльнага працаўладкавання вучняў.

З вучнямі 10 класаў, якія праходзяць прафесійную падрыхтоўку ў школах, міжшкольных ВВК, політэхнічных цэнтрах, ПТНУ і на прад- прымствах, вытворчая практыка праводзіцца толькі па профілі наву- чання на працягу 20 дзён па 6 гадзін у тыдзень (усяго 120 г.). Дзяленне класаў на 2 групы пры правядзенні вытворчай практыкі ажыццяўля- ецца пры ўмове вывучэння двух профіляў у тым жа парадку, які і пры арганізацыі заняткаў па працоўным навучанні. Калі ў класе з абавяз- ная навукова-навуковай вучэбнай адукацыі адукацыі, прафесійна-тэхнічных навучальных устаноў, майстэрнях прадпры- емстваў (каласаў, дзяржгаспаў) і ў якіх няма магчымасці размясціць адначасова ўсіх вучняў класа (групы).

В. Арганізацыя заканчэння навучальнага года і правядзенне кваліфікацыйных экзаменаў

Вучні 11 (12) класаў агульнаадукацыйных навучальных устаноў, а таксама выпускнікі спецыяльных агульнаадукацыйных школ інтэр- натаў, школ, спецыяльных класаў і класаў інтэграванага навучання, якія прайшлі курс прафесійнага навучання, могуць па сваім жаданні здаваць кваліфікацыйныя экзамены. Яны праводзяцца ў тэрміны, якія ўстаўляюцца адміністрацыяй школы (ВВК, політэхнічнага цэн- тра, ПТНУ і інш.), але не пазней, чым за два тыдні да пачатку экзаменаў па агульнаадукацыйных прадметах. Кваліфікацыйны экзамен па ўсіх профілях і прафесіях уваходзіць у лік экзаменаў па выбары.

Здача кваліфікацыйнага экзамена ў школе (ВВК, політэхнічным цэнтры, ПТНУ і інш.) залічваецца як здача аднаго з экзаменаў па вы- бары незалежна ад таго прысвойваецца адпаведная кваліфікацыя і ат- рымлівае вучань кваліфікацыйнае пасведчанне ці не.

Выніковая адзнака, якая ўносіцца ў дакумент аб адукацыі, вы- стаўляецца з улікам гадавой і экзаменацыйных адзнак па тэарэтычным і практычным курсах. Аднак, пры гэтым неабходна мець на ўвазе: калі вучань атрымаў на экзамене адзнаку “5” і ў адной з чвэрцей у 11 класе ў яго была таксама адзнака “5”, то выніковая адзнака выстаўляецца “5” (выдастае).

Вучні, якія не здалі кваліфікацыйны экзамен па ўстаўленых тэр- мінах, паўторна здаюць яго з 20 па 25 мая. Калі вучань не здаў квалі- фікацыйны экзамен і паўторна, то ён здае ўсе шэсць экзаменаў па агульнаадукацыйных прадметах.

Вучні 11 (12) класаў, якія не праходзілі прафесійнага навучання, могуць здаваць срод экзаменаў па выбары экзамен па працоўным навучанні. Гэты экзамен праводзіцца па ўстаўленых тэрмінах (з 1 па 25 чэрвеня) і павінен уключаць дзве часткі: тэарэтычны пытанні (не менш двух) у адпаведнасці з праграмай навучання і практычныя задан- ня на распрацоўку тэхналагічнай карты выбару таго ці іншага аб’екта працы (у адпаведнасці з пералікам аб’ектаў працы, рэкамендуемых праграмамі). Падагульняюцца адзнакі выстаўляюцца па ўстаўле- ным парадку.

“Асновы бяспекі жыццядзейнасці”, дапрызыўная і медыцынская падрыхтоўка

У адпаведнасці з вучэбнымі планамі агульнаадукацыйных школ на 2001-2002 навучальны год, зацверджаных загадам Міністэрства адукацыі “Аб вучэбных планах агульнаадукацыйных школ Рэспублікі Беларусь на 2001-2002 навучальны год” ад 20.06.2001 № 311 у агульнаадукацыйных навучальных устаноў ажыццяўляецца прадмет “Асновы бяспекі жыццядзейнасці” завяршаюцца ў 8 класе.

У вучэбных планах прадмет “Асновы бяспекі жыццядзейнасці” — 4 клас 12-гадовай школы — пазначаны разам з фізічнай культурай. Ён павінен вывучацца ў тым жа аб’ёме і па той жа праграме, што і ў 5 класе 11-гадовай школы.

Заняткі ў 10-11 (12) класах па дапрызыўнай і медыцынскай пад- рыхтоўцы праводзіцца асобна для юнакоў і дзяўчат незалежна ад навукова-навуковай класаў.

У 2001-2002 навучальным годзе, які ў 2000-2001, у 8-11 класах вывучаецца раздзел “Окружающий мир и возможные опасности для жизни и здоровья человека” у аб’ёме да 6 гадзін. Яго змест прыве- дзены ніжэй. У 10-11 (12) класах гэты раздзел вывучаецца на ўроках дапрызыўнай (юнакі) і медыцынскай (дзяўчаты) падрыхтоўкі асобна. Дадатковыя рэкамендацыі па выключэнні курса АБЖ ў цэлым і дадат- ковага раздзела прыведзены пры канцы гэтага пісьма (на рускай мове).

Окружающий мир и возможные опасности для жизни и здоровья человека

Понятие об экстремальной ситуации.

Влияние факторов окружающей среды на поведение человека. Жизнеопасные ситуации и эффективность деятельности человека. Экстремальная среда и ее признаки. Виды экстремальных ситуаций (техногенной, природной, социальной и другого характера). Понятие о выживании. Общие правила выживания в экстремальных ситуациях.

Экстремальные ситуации криминального характера.

Город как источник социальной опасности (нарушение межличностных связей, скопление людей и материальных ценностей и т.п.). Наличие зон повышенной опасности (транспортные коммуникации, места массового отдыха, развлекатель и зрелищ и др.). Формы социально опасного поведения людей. Зоны повышенной криминальной опасности (вокзалы, стадионы, парки и другие места массового скопления людей). Роль информационного фактора в обеспечении безопасности личности и имущества. Оценка и прогнозирование развития опасной ситуации. Рефлективное управление источником опасности.

Формы коллективного поведения людей. Толпа и ее виды: случайная, экспрессивная, действующая. Групповая психология. Страх и паника при возникновении опасной ситуации и их преодоление. Правила поведения и меры предосторожности при нахождении в толпе и возникновении опасной ситуации.

Психология поведения людей в экстремальных ситуациях.

Влияние опасных факторов окружающей среды на психику человека. Понятие стресса. Условия возникновения стрессового состояния. Влияние стресса на поведение человека. Способы преодоления стресса.

Пути повышения психологической устойчивости человека к действиям в экстремальных условиях.

Правила поведения и действия учащихся в случае возникновения экстремальных ситуаций различного характера (стихийное бедствие, авария, катастрофа и др.). Что делать, если сигнал об опасности стихийного бедствия, аварии или катастрофы застал вас на улице, в общественном транспорте, кинотеатре, месте массового отдыха и др.

Личностные факторы безопасности.

Естественная система защиты человека от опасностей. Защитно-приспособительные реакции организма. Краткая характеристика нервной системы. Условные и безусловные рефлексы. Характеристика анализаторов человека. Время реакции человека на действие раздражителей. Функциональное состояние и безопас- ность. Биоритмы и безопасность.

Эмоционально-волевая подготовка к деятельности в экстре- мальных ситуациях.

Понятие об уровнях личной безопасности деятельности человека и методах их коррекции.

Саморегуляция: сущность и содержание. Психологические основы саморегуляции. Основные приемы саморегуляции.

Идеомоторная тренировка: сущность и содержание. Место идеомоторной тренировки при обучении правилам поведения в жизнеопасных ситуациях.

Волевая саморегуляция (самовнушение): сущность и содержание. Методика обучения приемам волевой саморегуляции. Групповые и самостоятельные тренировки. Индивидуальные словес- ные формы самовнушения.

Социально-политические конфликты и безопасность личности.

Опасные факторы социально-политических конфликтов и их последствия. Способы обеспечения безопасности личности в социально-политических конфликтах.

Асновы бяспекі жыццядзейнасці (АБЖ), 5-8 класы

Заняткі па прадмету ў агульнаадукацыйных школах, ліцэях, гім- назіях праводзіцца па зборніку праграм “Программы средней обще- образовательной школы. Основы безопасности жизнедеятельности (ОБЖ), 5-9 классы. Допризывная подготовка (юноши), 10-11 (12) классы. Медицинская подготовка (девушки), 10-11 (12) классы”.-Мн.: НМЦентр, 1998.

Пры рабоце з вучнямі мэтазгодна выкарыстоўваць газету “Азбука безопасности”, якая пачала выдавацца з 1 чэрвеня бя- гучага года. У ёй змяшчаюцца матэрыялы па ўсіх раздзелах і тэмах курса. (Подписной индекс — 64122. Стоимость индивидуальной подписки на месяц — 272 руб. Индекс для ведом- ств, учреждений и организаций — 641222. Стоимость подписки на месяц — 388 руб.).

Колькасць гадзін, якія выдзелены на асновы бяспекі жыццядей- насці па класах, вызначаюцца вучэбнымі планамі на 2001-2002 наву- чальны год.

У вучэбных планах прадмет “Асновы бяспекі жыццядзейнасці” — 4 клас 12-гадовай школы — пазначаны разам з фізічнай культурай. Ён павінен вывучацца ў тым жа аб’ёме і па той жа праграме, што і ў 5 класе 11-гадовай школы.

У гэтым навучальным годзе, які ў 2000-2001, у агульнаадукацый- ных навучальных устаноў вывучэнне прадмета “Асновы бяспекі жыццядзейнасці” завяршаюцца ў 8 класе. Гэта значыць, што праграма 9 класа будзе вывучацца ў другім паўгоддзі ў 8 класе. Разам з тым, настаўнікам неабходна скараціраваць змест курса ў гэтым класе. Мы прапонуем наступную карэкціроўку.

Раздзел 1 праграмы 8 класа “Безопасность и защита человека в чрезвычайных ситуациях” (тэмы 1.1, 1.2, 1.3) вывучаецца ў 1 паўгод- зі ў аб’ёме 16 гадзін.

ІІ-е паўгоддзе пачынаецца з вывучэння тэмы 1.4 названага раз- дзела. Затым вывучацца тэма 1.4 праграмы 9 класа. Пры вывучэнні гэтай тэмы неабходна мець на ўвазе, што на яе вывучэнне выдзяля- ецца не 14 гадзін, як пазначана ў праграме, а трынаццаць за кошт скарачэння гадзін (з 5-й да 4-х) на вывучэнне палтэмы “Современные средства поражения”.

Раздзел 2 праграмы 8 класа “Основы медицинских знаний и охрана здоровья детей” (тэма 2.1) аб’ядноўваецца з адпаведнай тэмай названага раздзела праграмы 9 класа і на яе вывучэнне адводзіцца 3 гадзіны. Гэты раздзел неабходна пачаць з вывучэння тэм наступнага зместу: “Международное движение Красного Креста и Красного Полумесяца, его составление: Международный Комитет Красного Креста, Международная Федерация обществ Красного Креста и Красного Полумесяца, признанные национальные общества Красного Креста и Красного Полумесяца: их гуманитарная деятельность. Основопологающие принципы Международного движения Красного Креста и Красного Полумесяца: гуманность, беспристрастность, нейтральность, независимость, добровольность, единство универсальность.”

Белорусский Комитет Красного Креста и его деятельность по имплементации международного гуманитарного права. История создания, правовой статус и роль национального общества Красного Креста в развитии и реализации положений международного гуманитарного права, основополагающих принципов движения.”

У змест праграмы гэтага раздзела (тэма 2.2 “Основы дорожной безопасности и безопасности человека”), які ў 2000-2001 навучаль- ным годзе, неабходна ўключыць:

5 клас. Пры разглядзе пытання “Инфекционные заболевания и их профилактика” даць звесткі па пытаннях: “ВИЧ-инфекция. Общее понятие о заболевании и его возбудителе”.

7 клас. Пры разглядзе пытання “Профилактика факторов риска основных инфекционных заболеваний” даць звесткі па пытаннях: “ВИЧ-инфекция. Источники инфекции, пути передачи. Безопасное и ответственное поведение как основа ее профилактики”.

8 клас. Пры разглядзе пытання “Понятие об инфекционных болез- нях” даць звесткі па пытаннях: “ВИЧ-инфекция. Возбудитель, источники инфекции, пути передачи, особенности течения, способствующие заражению, основные симптомы, возможные осложнения. Течение заболевания и возможный исход. Безопасное и ответственное поведение как основа ее профилактики”.

Акрамя таго, змест некаторых раздзелаў і тэм мэтазгодна ўда- кланіць і дапоўніць наступным:

5 клас. У тэме “Ситуация в жилище” даць дадаткова “Правила пользования лифтами и поведения в кабине лифта, остановившегося и застрявшего между этажными площадками. Бережное отношение к оборудованию, установленному в жилом доме”.

У тэме “Ситуация в природе” даць дадаткова: “Знаки опасности и предупредительные надписи, правила поведения и действия при их обнаружении (наличии).”

Знак радиационной безопасности. Правила поведения и действия при обнаружении знака радиационной безопасности.

Правила поведения и действия при обнаружении ртутн.”

7 клас. У падраздзел “Чрезвычайные ситуации на транспорте” уключыць тэму “Железнодорожные пути — источник повышенной опасности”.

Пры вывучэнні тэмы “Нарушение экологического равновесия” дадаткова даць пытанні “Понятие о горных работах и их влиянии на экологическое равновесие. Понятие о рекультивации нарушенных горными работами земель”.

8 клас. Тэму “Аварии с выбросом радиоактивных веществ” наз- вавць “Радиационные аварии”.

Гэты раздзел дапоўніць таксама тэмай “Аварии и инциденты на транспортных средствах, перевозящих опасные грузы” наступнага зместу: “Классификация опасных грузов и их характеристика. Отличительные признаки транспортных средств с опасными грузами. Наиболее опасные свойства веществ, перевозимых транспортными средствами, для людей и окружающей среды. Меры предосторожности, которые необходимо соблюдать при обнаружении на дороге транспортного средства с опасными грузами”.

Пры рэалізацыі праграмы асноўную ўвагу неабходна звярнуцца выпрацоўку ў вучнёў псіхалагічнай устойлівасці паводзін у небес- печных і надзвычайных сітуацыях і беражлівых адносін да сябе, жо- дзей і акаружачага асяроддзя.

Планаванне матэрыялу па АБЖ ў навучальных устаноў ажыц- цяўляецца ў адпаведнасці з патрабаваннямі праграмы. Пасля- доўнасць праходжання тэм і колькасць гадзін на іх вывучэнне могуць быць і іншымі, чым прапануюцца ў праграме, магчымы змены і дапаўненні ў асобных тэмах з улікам кліматэаграфічных умоў, асаблівасцей кантынгенту навучэнцаў, выдзеленага бюджэту, чэу, вучэбна-матэрыяльнай базы і іншых фактараў. Разам з тым, першак і асноўны змест тэм пажадана не мяняць.

Заняткі па курсу могуць праводзіцца непасрэдна ў навучальнай установе або ў вучэбных цэнтрах дапрызыўнай падрыхтоўкі юнакоў і ўключаюцца ў агульны расклад. Яны праводзяцца сумесна з хлп- чавымі і дзяўчынкамі настаўнікамі дапрызыўнай падрыхтоўкі, ала

медыцынскай тэматыцы — асобамі, якія маюць медыцынскую аду- кацыю або прайшлі спецыяльную падрыхтоўку.

Акрамя таго, падрыхтоўка вучняў па пытаннях бяспекі жыцц- дзейнасці ажыццяўляецца ў форме інструктараў (або спецыяльных заняткаў) перад пачаткам усіх відаў дзейнасці: пры працоўнай і пра- фесійнай падрыхтоўцы, арганізаванай грамадска карыснай, прадук- цыйнай працы, а таксама пры правядзенні экскурсій, паходаў, спар- тыўных і гуртковых заняткаў і іншай пазакласнай і пазашкольнай работы. Пры праходжання працоўнай і прафесійнай падрыхтоўкі ў міжшкольных вучэбна-вытворчых майстэрнях, вучэбна-вытворчых камбінатах вучні вывучаюць пытанні бяспекі працы ў час тэарэтыч- ных заняткаў, а таксама навукова-навуковай канкрэтнымі правіламі тэхнікі бяспекі і бяспекі працы перад допускам іх да практычнай работы.

Навукавы год пажадана завяршаць правядзеннем “Дня оборо- ны дзяцей”, які неабходна праводзіць як аб’ектаў трэніроўкі для падрыхтоўкі вучняў і персаналу да дзейнасці ў надзвычайных сітуа- цыях у адпаведнасці з планам грамадзянскай абароны навукавыя установы і з улікам мясцовых умоў.

Допризывная подготовка (юноши), 10-11 (12) классы

Заняткі па прадмету ў агульнаадукацыйных школах, ліцэях, гім- назіях праводзіцца па зборніку праграм “Программы средней обще- образовательной школы. Основы безопасности жизнедеятельности (ОБЖ), 5-9 классы. Допризывная подготовка (юноши), 10-11 (12) классы. Медицинская подготовка (девушки), 10-11 (12) классы”.-Мн.: НМЦентр, 1998.

Пры рабоце з вучнямі неабходна выкарыстоўваць вучэбны да- поможнік: Варламов В.Б. Основы медицинских знаний: Учеб. пособ. для уч-ся 10-11(12) кл. общеобраз. учеб. зав. -Мн.: Редакция журна- ла “Азбука и выживание”, 2001 і матэрыялы ў дапамогу выкладчыкам кан- дапрызыўнай падрыхтоўкі школ і ПТВ “Проведение учебно-по- лемых сборов с учащимися: Метод.рек. -Мн., 2001”, подгот.отделе- нием методиком Ж.уравковом М.А.

Колькасць гадзін, якія выдзелены на дапрызыўную падрыхтоўку па класах, вызначаюцца вучэбнымі планамі на 2001-2002 навучальны год і засталася такая ж, які ў 2000-2001 навучальным годзе.

У 2001-2002 навучальным годзе, які ў 2000-2001, праграму курса ў 11 класе неабходна дапоўніць раздзелам 10 “Правое войнны в со- временном международном праве и международном сообществе” (на яго вывучэнне выдзяляецца 2 гадзіны за кошт скарачэння часу на вывучэнне раздзела 6 “Основы военного дела”) і тэмамі наступнага зместу:

“Источники международного гуманитарного права. Взаимоотношения характер между народным гуманитарного пра- ва и прав человека. Применение. Отношения, регулируемые между- народным гуманитарным правом. Имплементация международного гуманитарного права.”

Вооруженные конфликты: понятие и виды. Методы и средства ведения войны. Запрещенные методы ведения войны. Запрещенные средства ведения войны.

Военные объекты. Объекты, находящиеся под защитой. Военнопленные, их права и обязанности. Беженцы и перемещенные лица. Гражданское население. Права гражданских лиц и комба- тантов в условиях вооруженных конфликтов: наказуемость и защита гражданских лиц и комбатантов. Международная защита личности. Статус покровительствуемого лица в международном гуманитарном праве.

Военные преступления. Состав преступления. Международные преступления. Конкретные виды преступлений. Наказание. Юрисдикция. Выдача преступников. Образование специальных международных трибуналов”.

Колькасць гадзін, якія выдзелены на дапрызыўную падрыхтоўку па класах, вызначаюцца вучэбнымі планамі на 2001-2002 навучальны год і засталася такая ж, які ў 2000-2001 навучальным годзе.

Для юнакоў на дапрызыўную падрыхтоўку ў агульнаадукацый- ных устаноў усіх тыпаў адводзіцца 98 або 132 гадзіны (вызначае навукавы ўстанова з выкарыстаннем гадзін школьнага кампанента - з іх 30 гадзін - на вучэбна-палывыя зборы).

З юнакамі навукавыя устаноў, якія размяшчаны ў зоне радыя- цыйнага забруджвання з жорсткім санітарным кантролем (дзе не рэ- камэндаваны сельскагаспадарчыя палывыя работы), дапрызыўная падрыхтоўка праводзіцца ў аб’ёме 68 або 102 гадзін (без вучэбна-па- лывых збораў).

На заняткі па дапрызыўнай падрыхтоўцы адводзіцца па 1 і 2 гадзіны ў тыдзень — у 10-х класах (1 гадзіна, адведзеная вучэбным планам, і 1 гадзіна за кошт школьнага кампанента; праграма дасца ў двух варыянтах) і па 1 гадзіне ў тыдзень — у 11-х (12-х) класах. Заняткі могуць праводзіцца непасрэдна ў навукавых устаноў шотыднёва, метадам “дні прызыўніка” (1-2 дні ў месяц па 6 гадзін) на базе вучэбных цэнтраў дапрызыўнай падрыхтоўкі юнакоў і апорных (базавых) навукавых устаноў або спалучэннем гэтых двух метадаў.

З дзённымі вучэбна-палывымі зборамі з вучнямі 10-х класаў праводзіцца на базе абаронна-спартыўных аздараўленчых лагераў, вучэбных цэн- траў дапрызыўнай падрыхтоўкі юнакоў, лагераў працы і адпачынку, во- інскіх час

Інструктыўна-метадычныя пісьмы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь на 2001 – 2002 навучальны год

Организация учебно-воспитательного процесса в средних специальных учебных заведениях Республики Беларусь

Подготовка специалистов в средних специальных учебных заведениях Республики Беларусь (ССУЗ) ведется согласно *Перечню специальностей, специализаций и квалификаций средних специальных учебных заведений Республики Беларусь*, утвержденному приказом Министерства образования Республики Беларусь от 1 ноября 1999 г. № 649 (Сборник нормативных документов Министерства образования Республики Беларусь (СД), Мн., 2000, № 2 с. 3-39). Постановлением Министерства образования Республики Беларусь от 31 августа 2000 г. № 38 (СД, Мн., 2000, № 11, с. 25-27) и от 2 мая 2001 г. № 32 в *Перечень* внесены дополнения и изменения, которые будут действовать для групп, обучающихся с 1 сентября 2001 года. Лица, зачисленные на обучение до введения в действие данных постановлений, должны обучаться по тем специальностям и специализациям, на которые они поступали.

Постановлением Госстандарта Республики Беларусь от 26 января 2001 г. № 3 утвержден *Общегосударственный классификатор Республики Беларусь "Специальности и квалификации"* (ОКРБ 011-2001). Порядок введения в действие Классификатора и внесения в него изменений будет разработан дополнительно.

В *Классификаторе* приведены названия специальностей и квалификаций всех уровней профессионального образования (высшего, среднего специального и профессионально-технического), а также названия должностей, которые может занимать специалист соответствующего уровня образования и квалификации без предъявления требований к стажу работы.

Учебно-методическое обеспечение деятельности средних специальных учебных заведений

Обучение в учебных заведениях всех типов независимо от их ведомственной принадлежности и формы собственности ведется по типовым (индивидуальным) учебным планам, утвержденным Министерством образования Республики Беларусь. Учебные планы специализаций утверждаются органами государственного управления по ведомственной принадлежности учебных заведений и представляются для обязательной регистрации в Республиканский институт профессионального образования.

Типовые учебные планы по специальностям являются действующими для всех учебных заведений независимо от их ведомственной принадлежности. Обращаем внимание на то, что учебные планы, утвержденные в 2000/2001 учебном году, вводятся в учебный процесс с 1 сентября 2001 года для групп нового набора.

Разработка типовых учебных планов заочной и вечерней форм обучения, а также индивидуальных учебных планов для непрерывного интегрированного обучения ведется на основе типовой учебно-программной документации по данной специальности с учетом преемственности содержания обучения на каждом уровне образования.

В типовых учебных планах для заочной формы обучения содержание социально-гуманитарного цикла должно быть приведено в соответствие с письмом Министерства образования Республики Беларусь "О корректировке учебных планов средних специальных учебных заведений" от 10 марта 2000 г. № 04-2-8/132.

В случае, если профессиональные навыки учащихся-заочников могут быть сформированы только при непосредственном руководстве преподавателя или мастера производственного обучения, в учебных планах заочной формы обучения планируются учебные практики, которые проводятся за счет учебных часов в период лабораторно-экзаменационной сессии.

Учебные планы специализаций педагогических колледжей (училищ), выходящих профессиональных училищ (профессионально-технических колледжей) согласовываются с областными управлениями образования (по подчиненности), проходят экспертизу в Республиканском институте профессионального образования и утверждаются Министерством образования Республики Беларусь.

Учебные планы представляются на экспертизу в Республиканский институт профессионального образования с сопроводительным письмом органа государственного управления по подчиненности вместе с квалификационной характеристикой специалиста, перечнем действующих учебных программ и примерными тематическими планами по предметам, по которым отсутствуют типовые учебные программы. К комплексу типовой учебно-программной документации должны прилагаться две рецензии и выписка из протокола обсуждения совещательных органов педагогических работников (цикловых комиссий, методических советов, объединений и т. п.).

Перечнем специальностей, специализаций и квалификаций средних специальных учебных заведений предусмотрен ряд специализаций, которые могут быть выбраны учебными заведениями дополнительно к основным специализациям. Среди них "Менеджмент (в отрасли)" — без изменения основной квалификации, "Предпринимательская деятельность (в отрасли или производстве)" — с дополнительной квалификацией "предприниматель", "Материально-техническое снабжение и сбыт" — без изменения основной квалификации, "Профессиональное обучение" — с дополнительной квалификацией "мастер производственного обучения". Обязательными элементами обучения по данным специализациям должны быть курсовое проектирование, учебные практики и экзамены по профессионально значимым предметам, а в случае присвоения выпускником второй квалификации в учебных планах должна быть предусмотрена технологическая и (или) преддипломная практика и государственная квалификационная аттестация в форме государственных экзаменов (по предметам или по специализации) или защита дипломной работы.

Учебный процесс организуется по действующим учебным планам и программам, перечни которых составляют органы государственного управления по подчиненности учебных заведений.

Типовые учебные программы, внесенные в перечень, являются действующими по предметам типовых, а также индивидуальных учебных планов. В случае несоответствия названия, содержания и объема учебных часов по предмету на основе типовых учебных программ разрабатываются индивидуальные учебные программы, которые утверждаются органами управления, учебными заведениями по подчинению. На основе действующих типовых программ разрабатываются методические указания и контрольные задания для учащихся-заочников, методические указания по выполнению курсовых и дипломных проектов, единые для всех форм обучения.

При отсутствии типовых учебных программ действующими являются примерные тематические планы предметов и рабочие учебные программы, разработанные на их основе, которые утверждаются руководителем учебного заведения.

Изучение *общеобразовательных предметов* осуществляется по учебным программам, указанным в *Перечне действующей учебно-программной документации по общеобразовательным предметам для средних специальных учебных заведений Республики Беларусь на 2001/2002 учебный год*. Перечень учебников и учебных пособий по общеобразовательным предметам, рекомендуемых к использованию в учебном процессе, помещен в Сборнике нормативных документов Министерства образования Республики Беларусь № 3, 4, 5 за 2001 г.

Руководитель учебного заведения до начала учебного года утверждает перечень действующих учебных программ по специальностям, по которым осуществляется подготовка специалистов.

После утверждения типовой учебно-программной документации учебные заведения, работающие по индивидуальным учебным планам, должны в обязательном порядке пересмотреть учебно-программную документацию и внести в нее необходимые изменения. В случае внесения существенных изменений (введение новых предметов, экзаменов, практики, изменение сроков обучения, формы государственной квалификационной аттестации и т. п.) индивидуальный учебный план перерабатывается, согласовывается и утверждается в установленном порядке. На основе утвержденной программной документации учебное заведение разрабатывает рабочие учебные планы, а при необходимости — рабочие учебные программы.

Учебное заведение имеет право перераспределять объем учебных часов в пределах одного цикла предметов не более чем на 5 процентов, самостоятельно определять интенсивность изучения предмета, сохраняя при этом межпредметные и внутрипредметные связи, распределять учебные часы одного предмета по семестрам, увеличивать число контрольных, лабораторных и практических работ.

Недопустимо изменять названия специальностей, специализаций и квалификаций, сроки обучения, продолжительность экзаменационных сессий, подведения итогов обучения, каникул, практик, уменьшать объем часов на лабораторные и практические занятия, курсовое проектирование, исключать предметы и установленные утвержденным учебным планом формы контроля знаний учащихся. Подобные изменения в учебный план могут вноситься Министерством образования Республики Беларусь по предложению учебного заведения или органа управления.

Организация учебно-воспитательного процесса

Организация учебно-воспитательного процесса в средних специальных учебных заведениях строится на принципах гуманизма и демократичности.

Педагогическим коллективом необходимо сосредоточить свои усилия на следующих направлениях деятельности: создание условий для личностно-ориентированного обучения, реализации творческих способностей преподавателей и учащихся, интенсификация процесса обучения, интеграция и дифференциация содержания образования, повышение результативности учебно-воспитательного процесса.

Планирование учебно-воспитательного процесса нацелено на реализацию содержания образования. При этом должны быть обеспечены оптимальные условия для организации всех видов учебной деятельности: теоретического и практического обучения, курсового и дипломного проектирования, всех видов практик, государственной квалификационной аттестации выпускников.

В целях организации самостоятельной учебно-познавательной деятельности учащихся планируются консультации и различные виды внеурочной деятельности. За счет часов на консультации рекомендуется проводить занятия по изучению предмета "Основы организации самостоятельной работы". Содержание факультативных занятий должно максимально отражать интересы учащихся.

Важнейшую роль в формировании профессионала играет **практическое обучение**, поэтому при организации практик необходимо четко определять цели и задачи каждого вида практики, обеспечивать преемственность содержания теоретического и практического обучения, а также последовательность формирования практических умений и навыков учащихся. Основными задачами **учебной практики** являются формирование практических навыков по специальности (специализации), приобретение профессии рабочего, а технологической практики — освоение технологического процесса в условиях производства, приобретение профессиональных навыков работы в трудовом коллективе.

Преддипломная практика — наиболее ответственный этап формирования специалиста, поэтому во время ее прохождения учащийся должен изучить систему организации и управления производством, экономические и правовые аспекты функционирования предприятия, ознакомиться с должностными обязанностями специалистов и попробовать себя в качестве дублера на должности, которая требует замены специалистом соответствующей квалификации.

Освоение профессии рабочего позволяет выпускнику ССУЗ быстрее адаптироваться к условиям производства. Поэтому при

организации учебных практик важно уделить внимание качеству обучения профессии рабочего, содержанию и уровню проведения квалификационных испытаний на присвоение квалификационного разряда. При проведении квалификационных испытаний в условиях производства участие преподавателей, мастеров производственного обучения или руководителей учебного заведения в работе квалификационной комиссии обязательно.

При определении названий профессий рабочих и тарификационных разрядов, которые присваиваются учащимся по итогам практики, необходимо руководствоваться *Изменением № 2 Общегосударственного классификатора Республики Беларусь "Профессии рабочих и должностей служащих"* (ОКРБ 006-96), утвержденным и введенным в действие Постановлением Министерства труда Республики Беларусь от 30 июня 2000 г. № 97. (Мн., НИИ труда, 2000).

При организации практики и квалификационных испытаний на получение профессии рабочего можно использовать:

Положение о порядке аттестации лиц, прошедших обучение профессиям рабочих в условиях непрерывного профессионального обучения, и присвоения им квалификации, утвержденное Министерством образования Республики Беларусь 13 августа 1998 года № 494;

Инструктивное письмо Министерства образования Республики Беларусь от 11 февраля 2000 года № 06-13/68 "О порядке организации подготовки водителей из числа учащихся общеобразовательных учебных заведений в школах и межшкольных УПК, допуска их к экзаменам и сдачи экзаменов в РЭП ГАИ" (СД, Мн., 2000, № 6, с. 35-40).

В деятельности учебных заведений важную роль играет **обеспечение безопасности жизнедеятельности и охраны труда** учащихся, преподавателей и всех работающих в учебном заведении.

На основании *Порядка проведения аттестации*, утвержденного постановлением Кабинета Министров Республики Беларусь от 2 августа 1995 г. № 409 (с изменениями и дополнениями), и в соответствии с *Методикой проведения аттестации*, утвержденной постановлением Министерства труда Республики Беларусь от 26 мая 2000 г. № 80, осуществляется аттестация рабочих мест в учебном заведении. Периодичность аттестации — один раз в пять лет. Цель аттестации: исследование вредных и опасных факторов производства, составление по результатам аттестации перечня рабочих мест с опасными (вредными) условиями труда и списка работников на получение выплаты за работу во вредных и тяжелых условиях труда, разработка мероприятий по улучшению условий труда и оздоровлению работников.

В постановлении совместного заседания коллегии Министерства образования, Министерства торговли и прашения Белкоопсоюза Республики Беларусь от 29 августа 2000 г. № 11/16/13 (СД, Мн., 2000, № 11, с. 3-7) рассмотрены вопросы о состоянии организации питания детей, учащейся молодежи в учебных заведениях Республики Беларусь и мерах по его качественному улучшению. Руководители учебных заведений необходимо усилить контроль за организацией и качеством питания учащихся.

Организация воспитательной работы

Основные направления деятельности и содержание воспитательной работы в ССУЗ определяются *Концептуальными подходами к созданию системы воспитания в учебных заведениях профессионального образования*, утвержденными Министерством образования 15 мая 2001 г.

Цель воспитательной работы — создание в учебном заведении гуманной воспитывающей среды, способствующей развитию и саморазвитию личности.

Задачами педагогического коллектива по созданию системы воспитания в ССУЗ является координация взаимодействия всех участников педагогического процесса, направленное на личностное, социальное и профессиональное становление обучаемых.

Работа социально-психологической службы в учебном заведении организуется на основе *Концептуальных подходов к организации и функционированию психологической службы в средних специальных и профессионально-технических учебных заведениях*, утвержденных Министерством образования Республики Беларусь 20 сентября 1999 года (Мн., РИПО, 1999 г.), и в соответствии с *Инструктивно-методическими рекомендациями по созданию и функционированию социально-психологической службы в среднем специальном и профессионально-техническом учебном заведении*, утвержденными Министерством образования Республики Беларусь 15 декабря 2000 года (Мн., РИПО, 1999).

Основными направлениями деятельности педагога-психолога в среднем специальном учебном заведении должны стать *психологическое просвещение, психологическое консультирование, психопрофилактическая и профориентационная работа*.

В целях эффективного формирования и развития личности обучаемых в 2001 - 2002 учебном году проводится **Республиканский конкурс адаптационных программ первокурсников**. Требования к представляемым на конкурс материалам определяются *Положением о конкурсе*, предусматривающим два этапа:

1 этап, *областной* — декабрь 2001 г.;
2 этап, *республиканский* — март 2002 г.

Помощь в разработке и реализации адаптационных программ могут оказать материалы республиканских семинаров "Актуальные проблемы психологического сопровождения профессионального образования" (Мн., РИПО, 2001).

Руководителям учебных заведений необходимо взять на контроль качество социально-психологических услуг, предлагаемых коммерческими организациями и частными лицами (психодиагностическими и компьютерными методик, авторских программ, аудио- и видеоматериалов, семинаров и тренингов), а также методической литературы, не допуская ее использования без рекомендаций Научно-методического центра учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь либо без грифа учебного пособия или учебника.

В соответствии с постановлением коллегии Министерства образования Республики Беларусь от 6 марта 2000 г. № 4/4 "О духовно-нравственном воспитании и преодолении влияния деструктивных сект и организаций на учащуюся и студенческую молодежь" (СД, Мн., 2000, № 6, с. 3-10) учебным заведениям необходимо организовать целенаправленную просветительскую работу с учащимися и их родителями, скоординировать свою деятельность с органами здравоохранения, культуры и правоохранительными органами.

Концепция физического воспитания в условиях реформирования системы образования Республики Беларусь, принятая постановлением совместной коллегии Министерства образования и Министерства спорта и туризма Республики Беларусь от 11 апреля 2000 г. № 51/9 (СД, Мн., 2001, № 1, с. 21-35), определила актуальные проблемы физического воспитания детей и учащейся молодежи и подходы к их решению. Обсуждение состояния физического воспитания в учебных заведениях должно завершиться разработкой конкретных мероприятий, направленных на формирование устойчивых мотивов физического самосовершенствования и развития физической культуры личности.

Организационно-методическая работа

Цель методической работы в ССУЗ — объединение усилий всего коллектива по созданию единой педагогической системы.

Основными задачами педагогических коллективов ССУЗ являются создание условий для реализации образовательных стандартов, разработка новых учебных планов и программ, отвечающих требованиям образовательных стандартов, создание оптимального комплексного методического обеспечения по учебным предметам и специальностям, внедрение прогрессивных педагогических технологий.

В связи с этим большое внимание должно быть уделено методической работе, которая является важным средством повышения квалификации педагогов, развития у них творческой инициативы. На реализацию этих задач необходимо направить деятельность педагогического (методического) совета, предметных (цикловых) комиссий, постоянно действующих семинаров, школ педагогического мастерства и др.

Деятельность предметных (цикловых) комиссий планируется с учетом стратегических целей учебного заведения, потенциальных возможностей каждого педагога и направляется на обновление учеб-

но-программной и методической документации, обмен педагогическим опытом.

В этих условиях необходимо повысить роль педагогического совета как органа коллективной мыслительности и педагогического диагностирования, формирующего новое педагогическое мышление и обеспечивающего атмосферу сотрудничества.

Критериями оценки методической работы в среднем специальном учебном заведении могут служить:

- единство подходов к планированию методической работы во всех структурных подразделениях;
- новизна идей, форм и методов работы;
- единство целей и задач, направлений методической работы, их соответствие современным тенденциям развития педагогической науки в республике и за рубежом;
- эффективность методической работы — ее очевидная результативность и возможность распространения положительного опыта.

Комплексное методическое обеспечение специальности может формироваться по следующим направлениям:

- нормативного обеспечения специальности;
- учебно-программного и методического обеспечения;
- организации практики, связи с производством;
- контроля знаний учащихся и государственной аттестации;
- внеаудиторной работы с учащимися.

Комплексное методическое обеспечение предмета включает нормативные документы по организации учебной работы и отраслевые нормативные документы по профилю специальности, методические материалы по изучению отдельных тем предмета, курсовому проектированию, контролю знаний учащихся, организации их самостоятельной и внеаудиторной (кружковой) работы и т. п.

Комплексное учебно-методическое обеспечение предметов должно основываться на принципах целостности, целостности, системности, модульности. Это позволит реализовать личностно-ориентированный подход к обучению, творческий потенциал преподавателей, интенсифицировать процесс обучения, координировать познавательную деятельность учащихся, интегрировать и дифференцировать содержание обучения.

При определении **основных направлений в совершенствовании процесса обучения** могут оказать помощь следующие документы:

Программа реализации концепции развития педагогического образования в Республике Беларусь, принятая постановлением Министерства образования Республики Беларусь от 25 октября 2000 г. № 47 (СД, Мн., 2000, № 12, с. 9-21);

Концепция дошкольного образования Республики Беларусь, утвержденная постановлением Министерства образования от 16 июля 2000 г. № 35 (СД, Мн., 2000, № 10, с. 3-21), и *Программа реализации Концепции дошкольного образования Республики Беларусь*, утвержденная приказом Министерства образования Республики Беларусь от 29 декабря 2000 г. № 515 (СД, Мн., 2001, № 3, с. 24-38);

План первоочередных мероприятий Министерства образования Республики Беларусь по использованию в деятельности учебных заведений современных образовательных технологий, утвержденный Министерством образования Республики Беларусь 19 мая 2000 г. (СД, Мн., 2000, № 7, с. 45-48);

Об основных направлениях информатизации учебно-воспитательной работы и управленческой деятельности в образовательных школах Республики Беларусь — постановление Министерства образования Республики Беларусь от 14 декабря 2000 г. № 151 (СД, Мн., 2001, № 2, с. 3-48);

Рекомендации по приобретению и комплексному использованию современных технических средств обучения (разработаны НИИ учебной книги и средств обучения), опубликованы в Сборнике нормативных документов Министерства образования Республики Беларусь, 2000 г., № 7 (СД, Мн., 2000, № 7, с. 38-43).

При оборудовании учебных кабинетов и лабораторий по общеобразовательным предметам необходимо руководствоваться *Типовым перечнем средств обучения и учебно-производственного оборудования для общеобразовательных и специальных школ, дошкольных учреждений, профессионально-технических учебных заведений*, который утвержден приказом Министерства образования Республики Беларусь от 16 марта 1998 г. № 141. Оборудование кабинетов физической культуры осуществляется в соответствии с *Типовым перечнем спортивного оборудования и инвентаря для кабинетов физического воспитания профессионально-технических и средних специальных учебных заведений, колледжей Республики Беларусь*, утвержденным приказом Министерства образования Республики Беларусь от 5 января 1998 г. № 01 и опубликованным в Сборнике нормативных документов Министерства образования Республики Беларусь, 1998 г., № 3, 4.

Приобрести необходимые средства обучения и учебно-производственное оборудование можно в Белорусском республиканском торговом объединении "Глобус" по адресу: 220024, г. Минск, ул. Пирогова, 5 (филиалы объединения имеются в каждой области). Телефон для справок: (017) 275-12-05.

Важную роль в совершенствовании системы учебно-методического обеспечения играют **республиканские методические объединения** (РМО) педагогических работников средних специальных учебных заведений. РМО созданы по 8 направлениям специальностей и 6 наиболее актуальным проблемам среднего специального образования. К работе в бюро РМО привлечено около 200 педагогических работников средних специальных и высших учебных заведений.

Основными направлениями деятельности РМО в 2001/2002 учебном году должны стать:

- участие в разработке образовательных стандартов по специальности;
- обновление содержания обучения по специальностям и отдельным предметам;
- участие в разработке учебно-методического обеспечения курсового и дипломного проектирования, практического обучения и контроля знаний учащихся.

Значительная роль в этой работе отводится **базовым (областным) учебным заведениям и базовым учебным заведениям по специальности (или проблемам)**. Они должны стать не только базой проведения республиканских мероприятий, но и центрами, координирующими работу по таким приоритетным направлениям, как анализ рынка труда и соответствие содержания образования современным требованиям производства, обобщение и распространение передового педагогического опыта.

Для информационного обмена Республиканским институтом профессионального образования создан сайт в интернете. На сайте Республиканского института профессионального образования по адресу: www.ripo.unibel.by расположена Web-страница управления методического обеспечения среднего специального образования. В меню входят:

- Основные направления деятельности управления;
- Структура управления и кадры;
- Стандартизация;
- Организационно-методическое обеспечение ССО;
- Учебно-методическое обеспечение ССУЗ.
- Основные направления деятельности" содержат информацию о деятельности управления методического обеспечения среднего специального образования, "Структура управления и кадры" — информацию о структуре и сотрудниках управления.
- "Стандартизация" включает:
- Структура образовательного стандарта по специальности;
- Макет образовательного стандарта;
- Проекты стандартов по специальности.

Организационно-методическое обеспечение ССО содержит план республиканских учебно-методических мероприятий, который ежегодно обновляется.

Учебно-методическое обеспечение ССУЗ включает три взаимосвязанных документа: Перечень специальностей, специализаций и квалификаций, Перечень действующих учебных планов, Перечень действующих типовых учебных программ.

Аб выкладанне курса "Сусвет" у 5-6 класах 11-гадовай агульнаадукацыйнай школы

Выкладанне курса "Сусвет" ажыццэўляецца ў адпаведнасці з дзесяцімі праграмамі, вучэбнымі дапаможнікамі для вучняў, вучэбна-метадычнымі дапаможнікамі для настаўнікаў. На вывучэнне гэтага прадмета, як і ў мінулым навучальным годзе, у 5 класе адводзіцца дзве гадзіны ў тыдзень, у 6 — у першым паўгоддзі дзве, а ў другім паўгоддзі адна гадзіна ў тыдзень.

Яшчэ раз звяртаем увагу настаўнікаў, якія пачынаюць аб працягваюць выкладанне курса "Сусвет", што гэты курс — прапедыцыйны і падрыхтоўчы да асобнага вучэння прыродазнаўчых дысцыплін — географіі, біялогіі, фізікі, хіміі і астраноміі. Асноўная мэта яго — раскрыць вучням азіяцкую і ціскасую карціну свету, аб'гуртаваць арганічную сувязь прыродазнаўчых дысцыплін паміж сабой, узвясмасуваць паміж прыродазнаўчымі і гуманітарнымі навукамі, сфарміраваць у вучняў дакладнае і вобразнае ўспрыманне навакольнага свету, чалавека як творцы культуры сучаснасці і будучыні, культуры, якая заснавана ў значнай ступені на дасягненнях навукі і тэхнікі.

Настаўнікам неабходна ўлічваць у сваёй працы, што адметная асаблівасць вучэння гэтага прадмета з'яўляецца фарміраванне ведаў у школьнікаў 5-6 класаў пераважна на ўзроўні ўяўленняў (адзінак і аб'ягульчых) з адначасовай накіраванасцю працы на навукаў на развіццё ў вучняў дыялектычнага (творчага) мыслення.

У першым раздзеле падручніка для пятага класа "Сусвет ад вялікага да малага" фізічныя з'явы, паняцці і законы вивучаюцца з мэтай асэнсавання і разумення наступных частак курса. Асноўная мэта раздзела "Космас і Зямля" — даць школьнікам агульнае ўяўленне пра будову і некаторыя, найбольш важныя, асаблівасці Сусвету, яго часткі і асобныя целы. Таму пры яго вивучэнні неабходна звяртаць увагу на агульныя заканамернасці, прыкметы, якія характэрныя для гэтых груп навуковых цел, тых ці іншых з'яваў. Асноўная мэта раздзела "Зямля" — фарміраванне ў вучняў азначанага вобраза географічнай карціны свету, які з'яўляецца базай для засваення ў далейшым зместу школьных географічных курсаў. Прырода Зямлі ў гэтым раздзеле разглядаецца па асобных геасферах (літа-, атма-, гідра-, бія-). Заклучнай з'яўляецца тэма "Географічная абалонка", пры вивучэнні якой вучні павінны атрымаць аб'ягульчэ-

нае ўяўленне пра тое, што геаграфія — гэта навука аб геаграфічнай абалонцы.

Асаблівую ролю "Сусвет" павінен адыграць у 6 класе ў падрыхтоўцы вучняў да вивучэння біялогіі ў 7 класе. Таму пры вивучэнні раздзела "Фізічныя з'явы" і "Хімічныя з'явы" вучня неабходна засвоіць паняцці, без якіх вивучаць біялогію асэнсавана наогул немагчыма. Гэта, перш за ўсё, такія паняцці, як **атамы і малекулы, іх будова, хімічныя элементы, арганічныя і неарганічныя рэчывы, іх роля ў будове і існаванні жывых арганізмаў, пераўтварэнні рэчываў, хімічныя рэакцыі, рух часціц рэчыва, броўнаўскі рух, дыфузія, злучаныя савады, электрызацыя цел, работа і энергія і інш., адорэнныя паміж аб'ектамі жывой і нежывой прыроды**. Патрэбна звярнуць асаблівую увагу вучняў на сутнасць жыцця, непаўторнасць аб'ектаў жывой прыроды і гуманнае ставленне да ўсяго жывага. Раздзел "Жывая прырода", які ўключае раздзелы, з'яўляючыся ўводным, таму не трэба імкнуцца даць вучням вычарпальныя веды па тым ці іншым пытанні. Неабходна намаляваць агульную карціну жыцця на Зямлі, паказаць яго разнастайнасць, шматзроўневай, цесную звязмасу звяз жывых сістэм паміж сабой і з навакольным асяроддзем, раскрыць у агульных рысах клетачную будову жывых арганізмаў і найбольш агульныя асаблівасці іх жыццяздзейнасці, сфарміраваць у вучняў пра чалавека як пра біялагічны від і аб яго ролі ў біясферы.

У сувязі са скарачэннем тыднёвых гадзін на вивучэнне курса "Сусвет" у 7 класе рэкамендуем змест наступных параграфў падручніка вивучаць у азнамленым плане:

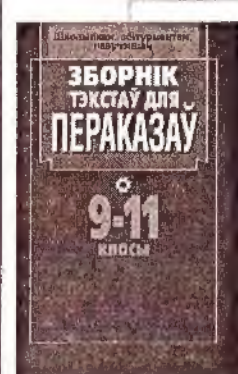
- § 6-7. Радыеактыўнасць;
- § 8. Распаўсюджванне хімічных элементаў;
- § 10. Электрычны полей;
- § 11. Магнітнае поле;
- § 12-13. Плазма. Маланкі;
- § 52. Групы і арганізмы ў папуляцыях;
- § 58-59. Змяненне эксістэм.

Таксама рэкамендуем не праводзіць лабараторную работу "Будова плесневых грыбоў" і ў азнамленым плане разгледзець матэрыял § 45, што датычыцца плесневых грыбоў.

БЕЛАРУСКАЯ МОВА І ЛІТАРАТУРА

Зборнік тэкстаў для пераказаў. 9—11 класы

Г.М. Малажэй, Т.М. Сяўчук

Складаныя гэтага зборніка мелі на мэце забяспечыць настаўнікаў агульнаадукацыйных школ з беларускай і рускай мовамі навучання тэкстамі для пераказу рознага тыпу (аўтэнтычных і створаных, падрыхтаваных і кантраляваных), якія праводзяцца ў старэйшых класах дзеля развіцця і актывізацыі мовленчай дзейнасці вучняў.

У канцы зборніка дадзены тлумачальны слоўнік навуковых і спецыяльных слоў.

Кніга будзе карыснай настаўнікам, вучням агульнаадукацыйных школ, навуковым ліцэў, гімназій, а таксама абітурыентам.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вывучэння кнігі і сродак навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Зборнік дыктантаў па беларускай мове

Дадатковыя заданні і адказы на іх. 5—9 класы

М.А. Сякіна, І.М. Саматой

Зборнік дыктантаў падрыхтаваны ў адпаведнасці з патрабаваннямі праграмы сярэдняй агульнаадукацыйнай школы па беларускай мове (Мінск, НМЦентр, 2000).

Структура кнігі складаецца з трох частак: тэкставыя дыктанты з дадатковымі заданнямі, слоўніковы дыктант і адказы на дадатковыя заданні. Два першыя раздзелы дэталёва вывучаюцца і правяраюцца аўраграфічна і пунктуацыйна ў пэўнае тэма, моўнае, этнакультурнае і каўнцэптуальнае кампаніі вучняў. Трэці раздзел дэталёва вывучаюцца дапаможнікі для самаадукацыі.

Адрасавана настаўнікам, вучням, абітурыентам.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вывучэння кнігі і сродак навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Беларуская літаратура. Тэсты. 5 клас

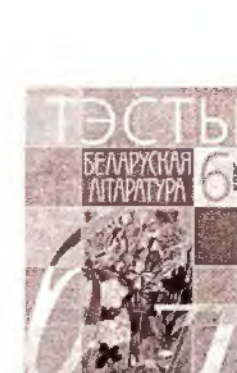
Аўтары-складальнікі: Н.І. Лявонава

Беларуская літаратура. Тэсты. 6 клас

Аўтары-складальнікі: Н.І. Лявонава

Беларуская літаратура. Тэсты. 7 клас

Аўтары-складальнікі: Н.І. Лявонава, І.М. Сякіна

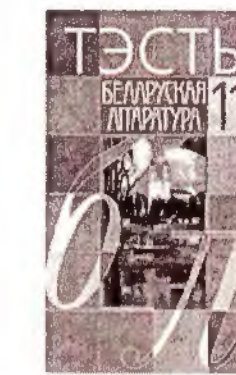

Беларуская літаратура. Тэсты. 10 клас

Аўтары-складальнікі: Г.С. Гардако, В.Я. Лявонава, У.А. Сякіна, Вал.М. Сякіна, Вяч.М. Сякіна, Г.М. Сякіна, М.І. Яніцкі

Беларуская літаратура. Тэсты. 11 клас

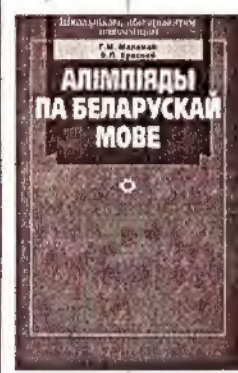
Аўтары-складальнікі: Г.С. Гардако, В.Я. Лявонава, У.А. Сякіна, Вал.М. Сякіна, Вяч.М. Сякіна, Г.М. Сякіна, М.І. Яніцкі

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вывучэння кнігі і сродак навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Алімпіяды па беларускай мове

Г.М. Малажэй, В.П. Красней

Дапаможнік арыентаваць на сур'ёзную падрыхтоўку да алімпіяд, любімога тура. Аўтары кнігі, якія з'яўляюцца арганізатарамі абласных і рэспубліканскіх алімпіяд, не толькі акрэслілі заданні па асобных раздзелах беларускай мовы, але і далі на іх падрыхтаваныя адказы. Зроблена гэта дзеля таго, каб настаўнікі маглі кантраляваць іх выкананне ўдзельнікаў такіх інтэлектуальных спаборніцтваў. Заданні і тэксты, безумоўна, можна выкарыстаць і для паглыблення ведаў вучняў на звычайных уроках, факультатывных занятках, паслядзінных гуртоў, пры падрыхтоўцы да алімпіяд, якія праводзяцца ў сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навуковых установах перад уступнымі экзаменамі.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вывучэння кнігі і сродак навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Праграмы сачынення і водгукі

Для школьнікаў

У дапаможніку змяшчаюцца сачыненні і водгукі па беларускай літаратуры, якія падрыхтаваны школьнымі праграмамі для напісання ў 5—11 класах агульнаадукацыйных школ. Прапануюцца тэматычныя (па творах праграм) сачынення і водгукі на іх, а таксама кантраляваны характары. Паслядоўнасць размяшчэння сачыненняў і водгукаў вызначана тымі ці іншымі тэмамі ў пэўным класе.

Дадаткі змяшчаюць напісаныя водгукі на вершаваныя і празаічныя творы беларускіх паэтаў і пісьмэннікаў.

Кніга будзе карыснай вучням агульнаадукацыйных школ, навуковым ліцэў, гімназій, а таксама абітурыентам.

Беларуска-рускі слоўнік для школьнікаў

Аўтары-складальнікі: А.М. Буцька, Д.Р. Філа, навуц. праф., член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі

Гэты беларуска-рускі слоўнік прызначаны найперш для вучняў і настаўнікаў сярэдняй школы. Слоўнік можа быць выкарыстаны пры пераказе з беларускай мовы на рускую, на занятках па рускай мове.

Рэстр слоўніка ўключае больш за 10 тысяч лексічных адзінак, якія не супадаюць з рускімі адпаведнікамі або маюць істотныя фармальныя адрозненні ад іх. Аснову рэстра складаюць агульнаадукацыйная лексіка сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Акрамя таго, падзялены асобна словы, што атрымалі шырокае ўжыванне ў навукай літаратуры, і найбольш распаўсюджаныя спецыяльныя тэрмы, гістарычныя і неалагізмы.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вывучэння кнігі і сродак навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Русско-белорусский словарь для школьников

Аўтары-складальнікі: А.М. Буцька, Д.Р. Філа, навуц. праф., член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі

Этот русско-белорусский словарь предназначен прежде всего для школьников и учителей средней школы. Но, разумеется, пользоваться им могут также учащиеся и преподаватели училищ, колледжей и техникумов, студенты высших учебных заведений.

Рэстр слоўніка ўключае больш за 10 тысяч лексічных адзінак, якія не супадаюць з беларускімі эквівалентамі або маюць істотныя фармальныя адрозненні ад іх. Аснову рэстра складаюць агульнаадукацыйная лексіка сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Акрамя таго, падзялены асобна словы, што атрымалі шырокае ўжыванне ў навукай літаратуры, і найбольш распаўсюджаныя спецыяльныя тэрмы, гістарычныя і неалагізмы.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вывучэння кнігі і сродак навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Беларуская літаратура. Школьныя творы

Біяграфічныя звесткі і аналіз

Т.К. Грамадчанка

У кнізе змяшчаюцца кароткія звесткі і аналіз твораў і літаратурнай адукацыі вучняў. Тэсты маюць не толькі кантралявальны, але і развіццёвы характар, бо асабліва важна ў умовах паралельнага вывучэння беларускай і рускай літаратуры.

Тэсты — неабходны і зручны дапаможнік для вучня, ято багаты і навуковы, бо змяшчаюць матэрыял для развіцця здольнасцей асобы ў запісках чытанні, пераказанні і разглядае літаратурных твораў у адносінах іх зместу і формы. Выкарыстоўваюцца як у канцы вывучэння твора або тэмы, так і ў працэсе работы над ім.

Беларуская літаратура. XI—XX стагоддзі

Дапаможнік для школ, ліцэў, гімназій, ВНУ

А.І. Бельскі, У.Г. Каратнік, Н.І. Пашкевіч, Л.К. Тарасюк, Г.І. Шаляхін

Гэты дапаможнік — унікальнае выданне, бо тут сістэма выкладзена гісторыя беларускай літаратуры ад старажытнасці да нашых дзён. Дзесяць характэрных твораў і іх аўтараў тлумачацца ў агульнаадукацыйным слоўніку і асобна ў асобных раздзелах літаратуры. На агульнаадукацыйны стаў адным з пераможцаў па адкрытым конкурсе, які праводзіўся ў межах праграмы «Абнаўленне гуманітарнай адукацыі ў Беларусі» пры ўдзеле Міністэрства адукацыі і навукі Рэспублікі Беларусь.

Адрасавана вучням старэйшых класаў агульнаадукацыйных школ, навуковым ліцэў і гімназій, слухачам падрыхтоўчых аддзяленняў і курсав, абітурыентам. Можа быць выкарыстаны студэнтамі каледжаў і ўніверсітэтаў, дзе выкладаецца курс беларускай літаратуры.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вывучэння кнігі і сродак навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Аўраграфічны слоўнік для школьнікаў

Аўтары-складальнікі: А.М. Буцька, Д.Р. Філа, навуц. праф., член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі

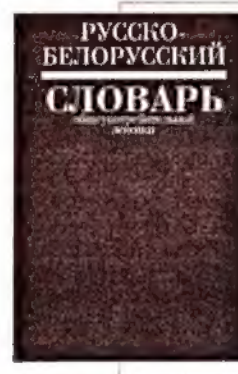
Слоўнік з'яўляецца агульнаадукацыйным дапаможнікам, прызначаным для вучняў і настаўнікаў сярэдняй школы. Слоўнік можа быць выкарыстаны пры пераказе з беларускай мовы на рускую, на занятках па рускай мове.

Рэстр слоўніка ўключае больш за 10 тысяч лексічных адзінак, якія не супадаюць з рускімі адпаведнікамі або маюць істотныя фармальныя адрозненні ад іх. Аснову рэстра складаюць агульнаадукацыйная лексіка сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Акрамя таго, падзялены асобна словы, што атрымалі шырокае ўжыванне ў навукай літаратуры, і найбольш распаўсюджаныя спецыяльныя тэрмы, гістарычныя і неалагізмы.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вывучэння кнігі і сродак навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Русско-белорусский словарь общепотребительной лексики

Рэдактар-скаладальнік: Н.Н. Крыніца, кандыдат філалагічных навук

Одноязычное издание Русско-белорусского словаря рассчитано на самый широкий круг читателей, в том числе на учащихся средней и высшей школы, а также на профессиональных филологов. Настоящий словарь содержит около 35 000 слов, относящихся к общеупотребительной лексике русского и белорусского языков. Издание подготовлено ведущим научным сотрудником Отдела лексикологии и лексикографии Института языкознания имени Якуба Коласа Национальной академии наук Беларуси Н.Н. Крыніца.

Сучасная літаратура Беларусі

А.І. Бельскі

Кніга доктара філалагічных навук, прафесара кафедры беларускай літаратуры XX стагоддзя Беларускай дзяржаўнай універсітэта А.І. Бельскага з'яўляецца падручнікам па сучаснай літаратуры Беларусі, яе асноўным кірункам і тэндэнцыям развіцця. Дзесяць характэрных літаратурных твораў у агульнаадукацыйным слоўніку і асобна ў асобных раздзелах літаратуры. На агульнаадукацыйны стаў адным з пераможцаў па адкрытым конкурсе, які праводзіўся ў межах праграмы «Абнаўленне гуманітарнай адукацыі ў Беларусі» пры ўдзеле Міністэрства адукацыі і навукі Рэспублікі Беларусь.

Адрасавана вучням старэйшых класаў агульнаадукацыйных школ, навуковым ліцэў і гімназій, слухачам падрыхтоўчых аддзяленняў і курсав, абітурыентам. Можа быць выкарыстаны студэнтамі каледжаў і ўніверсітэтаў, дзе выкладаецца курс беларускай літаратуры.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вывучэння кнігі і сродак навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Беларуская літаратура. 100 летшых сачыненняў на літаратурныя і агульныя тэмы

М.І. Мішчанчук

У кнізе выкладзены гісторыя беларускай літаратуры ад старажытнасці да нашых дзён. Дзесяць характэрных твораў і іх аўтараў тлумачацца ў агульнаадукацыйным слоўніку і асобна ў асобных раздзелах літаратуры. На агульнаадукацыйны стаў адным з пераможцаў па адкрытым конкурсе, які праводзіўся ў межах праграмы «Абнаўленне гуманітарнай адукацыі ў Беларусі» пры ўдзеле Міністэрства адукацыі і навукі Рэспублікі Беларусь.

Адрасавана вучням старэйшых класаў агульнаадукацыйных школ, навуковым ліцэў і гімназій, слухачам падрыхтоўчых аддзяленняў і курсав, абітурыентам. Можа быць выкарыстаны студэнтамі каледжаў і ўніверсітэтаў, дзе выкладаецца курс беларускай літаратуры.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вывучэння кнігі і сродак навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

СЕРІЯ «ЭКЗАМЕНЫ»

Билеты по физике. 11 класс

В вопросах и ответах

Аўтары-складальнікі: Л.Н. Егорова

Настоящее пособие по физике предназначено для учащихся общеобразовательных школ, специализированных школ, лицеев, гимназий и т.д., кто готовится к конкурсному экзамену по физике в высшие учебные и средние специальные заведения.

Билеты по географии. 11 класс

В вопросах и ответах

Аўтары-складальнікі: И.Н. Гавриленко

Пособие содержит учебные материалы по географии за курс средней школы, которые собраны в билеты. Ответы к ним помогут при подготовке к экзамену по географии.

Предназначено для выпускников средних школ и абитуриентов.

Беларуская мова

Матэрыялы да экзамену

Г.М. Малажэй

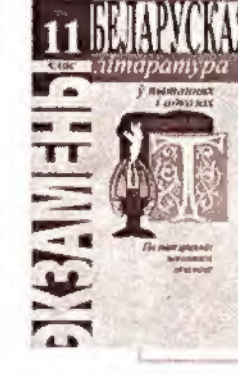

Дапаможнік мае практычнае прызначэнне. У першай яго частцы змяшчаюцца наборы тэкстаў, якія будзе рыхтавацца да існавання выпускніка або ўступнага экзамену (дыктоўкі, пераказу, сачынення, водгук), а таксама да ўснага экзамену па беларускай мове. Другая частка дапаможніка мае тэарэтычна-практычны характар: змяшчаюцца навуковыя матэрыялы, неабходныя для падрыхтоўкі да навуковага экзамену; прыведзены заданні для самаадукацыі; тэарэтычныя і аўраграфічныя заданні, якія дапаможнік ёсць тэарэтычным і аўраграфічным дапаможнікам, прызначаным для падрыхтоўкі да навуковага экзамену.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вывучэння кнігі і сродак навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Беларуская літаратура ў пытанніх і адказах

Па матэрыялах школьнага экзамену

У аснову дапаможніка пакладзены адказы на пытанні экзаменацыйных білетаў па беларускай літаратуры за курс сярэдняй агульнаадукацыйнай школы.

Паслядоўнасць размяшчэння матэрыялаў у дапаможніку адпавядае нумарацыі экзаменацыйных білетаў.

У дадатку змяшчаюцца адказы на пытанні па замежнай літаратуры для школ з беларускай мовай навучання.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вывучэння кнігі і сродак навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Билеты по биологии. 11 класс

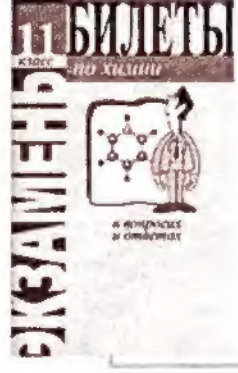
В вопросах и ответах

Настоящее пособие по биологии предназначено для учащихся общеобразовательных школ, специализированных школ, лицеев, гимназий и т.д., кто готовится к конкурсному экзамену по биологии в высшие учебные и средние специальные заведения.

Билеты по химии. 11 класс

В вопросах и ответах

Настоящее пособие по химии предназначено для учащихся общеобразовательных школ, специализированных школ, лицеев, гимназий и т.д., кто готовится к конкурсному экзамену по химии в высшие учебные и средние специальные заведения.

Английский язык. Устные темы

А.С. Сушкевич, М.А. Магилыч

Сборник предназначен для учащихся средних общеобразовательных школ, школ с углубленным изучением английского языка, гимназий, лицеев. Может быть рекомендован учащимся для подготовки к занятиям и экзаменам.

Немецкий язык. Устные темы

О.М. Галай, В.Н. Кирич

Сборник предназначен для учащихся общеобразовательных школ, школ с углубленным изучением немецкого языка, гимназий, лицеев. Может быть рекомендован учащимся для подготовки к занятиям и экзаменам.

Билеты по русской литературе. 11 класс

В вопросах и ответах

Аўтары-складальнікі: Т.Ф. Мушкетер

Настоящее пособие по русской литературе дает развернутые ответы на вопросы экзаменацыйных билетов. Оно поможет хорошо подготовиться к экзамену за курс средней школы.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вывучэння кнігі і сродак навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Матэрыялы па гісторыі Беларусі

Пад навуковай рэдакцыяй д-ра гіст. навук, праф. М.С. Сташкевіча; д-ра гіст. навук Г.Я. Гіляшэвіча

Аўтары-складальнікі: С.В. Паню

Матэрыялы па гісторыі Беларусі прызначаны для азнаёмлення з асноўнымі вызначальнымі падзеямі, гістарычнымі асобамі і дзеячамі культуры. Змяшчаюцца падзеленыя ў навукова-папулярным выглядзе фактычныя веды, наглядныя звесткі, табліцы, карты-схемы, ілюстрацыі, тэставыя заданні. Адрасаваныя тым, хто цікавіцца агульнай гісторыяй.

История Беларуси с древнейших времен до нашего времени

Н.Н. Ковель, Э.С. Ярмусик

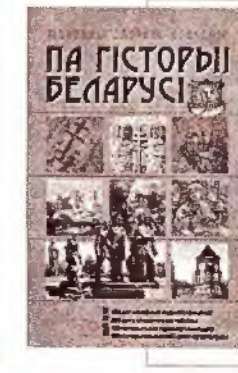

Издание представляет собой краткий очерк истории Беларуси, в котором в хронологической последовательности освещаются события с древнейших времен до нашего времени, анализируются социально-экономическое, политическое и культурное развитие края.

Книга рассчитана на широкий круг читателей, интересующихся историей Беларуси.

Школьны слоўнік-даведнік па гісторыі Беларусі

Пад навуковай рэдакцыяй д-ра гіст. навук, праф. М.С. Сташкевіча; д-ра гіст. навук Г.Я. Гіляшэвіча

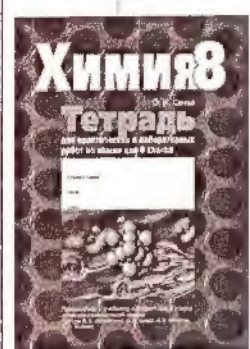
Слоўнік-даведнік змяшчае хроналагічную і сістэматычную табліцы, навукова-тэрміналагічны апарат, біяграфічныя звесткі. Прызначаны для азнаёмлення асноўных падзей агульнай гісторыі і студэнтаў іх з важнейшымі падзеямі сучаснай гісторыі, для азнаёмлення з гістарычнымі тэрмінамі і паняццямі, якія ўжываюцца ў школьных курсах гісторыі Беларусі, для азнаёмлення з кароткімі звесткамі аб найбольш вядомых гістарычных асобах і дзеячах культуры.

Змест слоўніка-даведніка адпавядае адукацыйнаму стандарту, праграмам і падручнікам (вучэбным дапаможнікам) па гісторыі Беларусі. Рэкамендавана выкарыстоўваць пры вывучэнні дадзенага прадмета, у ходзе сістэматычнай падрыхтоўкі да экзамену па гісторыі Беларусі. Матэрыялы ўключаюць паданне або часткова пры адказе экзамену ў якасці дадатковых матэрыялаў, якія не змяшчаюць разгорнутай характарыстыкі вучэбных падзей.

Издательство «АВЕРСЭЖ» — в помощь педагогам, школьникам и студентам

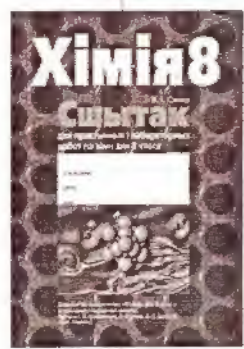
ХИМИЯ

Тетрадь для практических и лабораторных работ по химии для 8 класса
О.И. Сечко

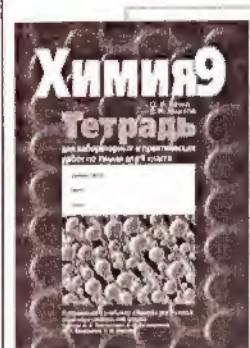
Тетрадь составлена автором учебника по химии и ее структура соответствует учебному пособию.
В тетради предлагаются рациональные и эффективные способы оформления работ, которые существенно облегчат труд учащихся и преподавателей.
Данная тетрадь предназначена для учащихся 8 класса общеобразовательной школы с русским языком обучения.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Сшытак для практических и лабораторных работ па хіміі для 8 класа
В.І. Сячко

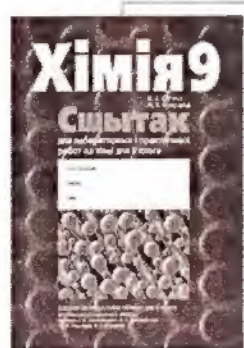
Сшытак складзены аўтарам падручніка па хіміі і яго структура адпавядае вучэбнаму дапаможніку.
У сшытку прапануюцца рацыянальныя і эфектыўныя спосабы афармлення работ, якія істотна аблегчаць працу вучняў і выкладчыкаў.
Гэты сшытак прызначаны для вучняў 8 класа агульнаадукацыйнай школы з беларускай мовай навучання.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Тетрадь для лабораторных и практических работ по химии для 9 класса
О.И. Сечко, Е.И. Шарана

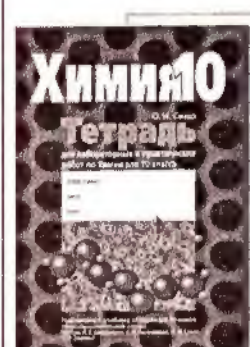
Тетрадь составлена авторами учебника по химии и ее структура соответствует учебному пособию.
В тетради предлагаются рациональные и эффективные способы оформления работ, которые существенно облегчат труд учащихся и преподавателей.
Данная тетрадь предназначена для учащихся 9 класса общеобразовательной школы с русским языком обучения.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Сшытак для лабараторных і практычных работ па хіміі для 9 класа
В.І. Сячко, А.І. Шарана

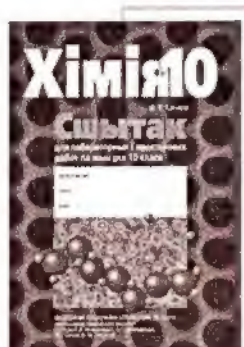
Сшытак складзены аўтарам падручніка па хіміі і яго структура адпавядае вучэбнаму дапаможніку.
У сшытку прапануюцца рацыянальныя і эфектыўныя спосабы афармлення работ, якія істотна аблегчаць працу вучняў і выкладчыкаў.
Гэты сшытак прызначаны для вучняў 9 класа агульнаадукацыйнай школы з беларускай мовай навучання.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Тетрадь для лабораторных и практических работ по химии для 10 класса
О.И. Сечко

Тетрадь составлена автором учебника по химии и ее структура соответствует учебному пособию.
В тетради предлагаются рациональные и эффективные способы оформления работ, которые существенно облегчат труд учащихся и преподавателей.
Данная тетрадь предназначена для учащихся 10 класса общеобразовательной школы с русским языком обучения.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Сшытак для лабараторных і практычных работ па хіміі для 10 класа
В.І. Сячко

Сшытак складзены аўтарам падручніка па хіміі і яго структура адпавядае вучэбнаму дапаможніку.
У сшытку прапануюцца рацыянальныя і эфектыўныя спосабы афармлення работ, якія істотна аблегчаць працу вучняў і выкладчыкаў.
Гэты сшытак прызначаны для вучняў 10 класа агульнаадукацыйнай школы з беларускай мовай навучання.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Химия
Краткий справочник школьника

В справочнике обобщаются и систематизируются сведения по курсу неорганической и органической химии. Это достигается выделением основных понятий, положений, фактических данных в виде кратких определений, таблиц. Благодаря такой форме изложения пособие включает большой объем справочных данных, удобных для использования и сравнения, систематизации полученных знаний и закрепления изученного материала.

Математика
Школьный курс. 5—11 классы

Книга является пособием-справочником по математике для учащихся. Доступно и лаконично излагается теоретический и практический материал из школьного курса алгебры и начал анализа, а также геометрии. Книга может стать хорошим подспорьем при подготовке к экзаменам.

БИОЛОГИЯ

Пособия для 7, 8 классов общеобразовательной школы с русским языком обучения.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.
Дополнительно для 7, 8 классов агульнаадукацыйнай школы з беларускай мовай навучання.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Тетрадь для лабораторных и практических работ по биологии для 7 класса
И.Д. Лисов, О.В. Вербицкий, З.И. Шелег

Тетрадь для лабораторных работ и практических заданий по биологии для 8 класса
И.Д. Лисов, З.И. Шелег

Сшытак для лабараторных і практычных работ па біялогіі для 7 класа
М.Дз. Лісав, А.В. Варбіцкі, З.І. Шэлег

Сшытак для лабараторных работ і практычных заданняў па біялогіі для 8 класа
М.Дз. Лісав, З.І. Шэлег

ПРИРОДОВЕДЕНИЕ

Рабочая тетрадь по природоведению для 4 класса
Е.И. Шарана, Л.З. Лисейчикова, В.В. Пуган, Е.В. Борщевская, А.Г. Исогович

Пособие для 4 класса общеобразовательной школы с русским языком обучения.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

ФИЗИКА

Тетради для лабораторных работ по физике для 7, 8, 9 классов
Л.А. Исаченкова, Л.П. Егорова

Сшыткі для лабараторных работ па фізіцы для 7, 8, 9 класаў
Л.А. Ісачанкава, Л.П. Егарава

Тетради для лабораторных работ по физике для 7, 8, 9 классов составлены в соответствии с действующей программой и являются неотъемлемой частью учебно-методических комплексов, обеспечивающих изучение физики в школе.
В них представлены алгоритмы выполнения лабораторных работ, который предполагает измерения и вычисления физических величин, построение графиков, умение делать самостоятельные выводы и давать обстоятельные ответы на контрольные вопросы.
Использование тетрадей сокращает и облегчает работу учителя и учащихся при оформлении и проверке работ, освобождает время для выполнения творческих заданий.

Сшыткі для лабараторных работ па фізіцы для 7, 8, 9 класаў складзены ў адпаведнасці з дзейнай праграмай па прадмет і з'яўляюцца неад'емнай часткай вучэбна-метадычных комплексаў, якія забяспечваюць вывучэнне фізікі ў школе.
У іх прадстаўлены алгарытмы выканання лабараторных работ, які прадугледжвае вымярэнні і вылічэнні фізічных велічынь, пабудову графікаў, умненне рабін самастойныя высновкі і даваць абгрунтаваныя адказы на кантрольныя пытанні.
Выкарыстанне сшыткаў скарачае і аблегчае работу вучня і настаўніка пры афармленні і правярцы работ, вызваляе час для выканання творчых заданняў.

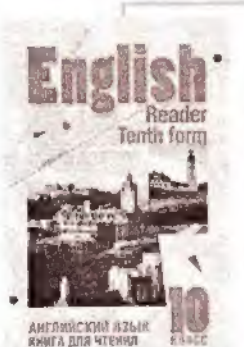
ИНОСТРАННЫЙ ЯЗЫК

Английский язык. Тесты по грамматике, аудированию и чтению + кассета
И.И. Панова, Е.Б. Кариевская, Е.А. Мисурю

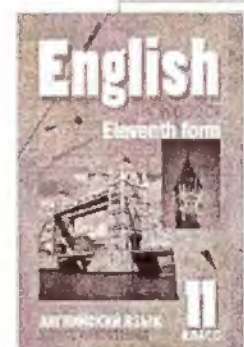
Пособие для подготовки к письменным экзаменам по английскому языку включает тесты по грамматике, аудированию и чтению, предназначенные для учащихся средних школ, гимназий, колледжей, а также для абитуриентов, поступающих в лингвистический университет и на гуманитарные отделения других высших учебных заведений, в которых английский язык изучается как основная специальность.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Английский язык. Книга для чтения. 10 класс
English Reader. Tenth form
А.В. Копышева

Книга содержит адаптированные рассказы известных британских и американских писателей. Представленные произведения сопровождаются краткими сведениями из биографии писателей. Кроме произведений прозы, представляется возможность познакомиться и с еще одной литературной формой — поэзией.
Рассказы снабжены пояснениями. В конце книги помещен англо-русский словарь.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Английский язык. Книга для чтения. 11 класс
English Reader. Eleventh form
А.В. Копышева

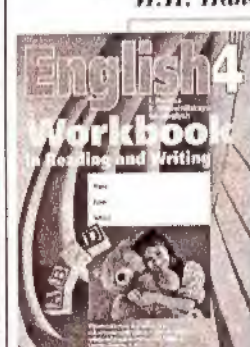
В сборник включены два адаптированных рассказа. Джеймса Олдриджа «Кукла от акулы» и Рингольда Ларднера «Семейное Рождество».
В рассказе «Кукла от акулы» повествуется о мужестве молодого летчика Бена и его юного сына Дейва, оставленного матерью на попечение отца.
Во втором рассказе «Семейное Рождество» описывается взаимоотношения в семье между родителями и детьми. Действие происходит во время рождественских праздников.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Тексты и тесты для аудирования. 10—11 классы
Texts and Tests for Listening
А.В. Копышева

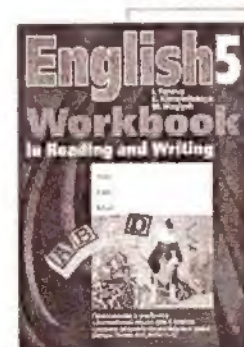
Сборник текстов для аудирования и тестов к ним предназначен для учителей средних школ. Он является приложением к учебникам по английскому языку для 10—11 классов (авторы А.А. Вейзе, А.В. Копышева). Рекомендуются для использования в работе по формированию и развитию устойчивых навыков аудирования. Последовательность текстов строго соответствует тестам, приведенным в учебниках.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Рабочая тетрадь по английскому языку для 4 класса. Чтение и письмо
И.И. Панова, М.А. Маглыш, Е.А. Хмельницкая

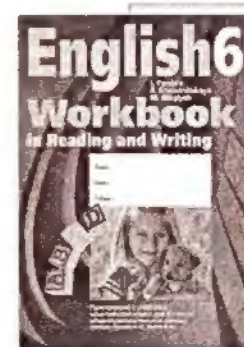
Данная рабочая тетрадь является дополнением к учебному пособию И.И. Пановой «English 4» для общеобразовательной школы. Рекомендуются для использования в работе по формированию и развитию устойчивых навыков чтения и письма. Последовательность заданий и упражнений в тетради строго соответствует разделам учебника и является важным компонентом успешного изучения английского языка на начальном этапе.

Рабочая тетрадь по английскому языку для 5 класса. Чтение и письмо
И.И. Панова, М.А. Маглыш, Е.А. Хмельницкая

Данная рабочая тетрадь является дополнением к учебнику И.И. Пановой, А.А. Вейзе «English 5» для общеобразовательной школы. Рекомендуются для использования в работе по формированию и развитию устойчивых навыков чтения и письма. Последовательность заданий и упражнений в тетради строго соответствует разделам учебника и является важным компонентом успешного изучения английского языка на начальном этапе.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Рабочая тетрадь по английскому языку для 6 класса. Чтение и письмо
И.И. Панова, М.А. Маглыш, Е.А. Хмельницкая

Данная рабочая тетрадь рекомендуется в качестве полезного дополнения к учебнику И.И. Пановой, А.А. Вейзе «English 6» для общеобразовательной школы. Тетрадь содержит упражнения на развитие устойчивых навыков чтения и письма, а также активизации грамматических структур устной и письменной речи. Содержание учебного материала в тетради строго соответствует содержанию и последовательности разделов учебника и является его важным дополнением для успешного усвоения английского языка в школе.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Рабочая тетрадь по английскому языку для 7 класса
И.И. Панова, М.А. Маглыш, Е.А. Хмельницкая

Данная рабочая тетрадь рекомендуется в качестве полезного приложения к учебному пособию И.И. Пановой, А.А. Вейзе «English 7» для общеобразовательной школы. Тетрадь содержит упражнения, которые помогут научиться бегло читать, легко переводить, запоминать и употреблять новые слова, усваивать и активизировать грамматические структуры в устной речи и на письме. Содержание учебного материала в тетради строго соответствует последовательности разделов учебника и является его важным дополнением для успешного усвоения английского языка в школе.

Английский язык. Устные темы с упражнениями
English Topics (for perfect speaking)
А.С. Сушкевич, М.А. Маглыш

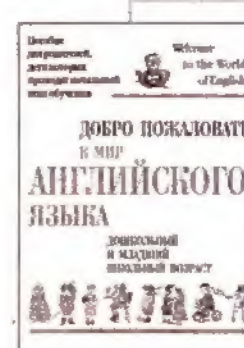
Сборник устных тем предназначен для учащихся средних общеобразовательных школ, школ с углубленным изучением английского языка, абитуриентов и всех изучающих английский язык. Предлагает широкий выбор программных тем и упражнений для самостоятельной работы по совершенствованию навыков устной речи.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Немецкий язык. Устные темы с упражнениями
Deutsch (mit Übungen)
О.М. Галай, В.Н. Кириш

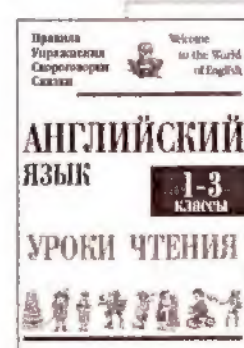
Сборник устных тем предназначен для учащихся средних общеобразовательных школ, школ с углубленным изучением немецкого языка, абитуриентов и всех изучающих немецкий язык. Предлагает широкий выбор программных тем и упражнений для самостоятельной работы по совершенствованию навыков устной речи.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Добро пожаловать в мир английского языка
Пособие для родителей
Г.А. Басик

Программа обучения детей дошкольного и младшего школьного возраста, проходящих начальный этап обучения английскому языку, направлена на комплексную реализацию практических, воспитательных, образовательных и развивающих целей обучения, причем ведущая роль принадлежит практическим целям: научить детей общению, говорить на английском языке. Темы занятий соответствуют возрасту детей. Это «Дары законности», «Пожалуйста, не делай глупостей», «Мы играем в зоопарке», «Мы переходим улицу» и т.д.
Данные задания рассчитаны на родителей, которые дома, во время прогулки могут повторять с детьми представленную на уроках лексику, поэтому в помощь родителям дается перевод английских слов и выражений.

Английский язык. Уроки чтения. 1—3 классы
Правила, упражнения, скороговорки, сказки
А.С. Сушкевич, М.А. Маглыш

Книга представляет собой пособие по обучению чтению детей, начинающих изучать английский язык с подготовительного или пятого класса. Она может быть использована как справочник по основным правилам чтения и как книга для дополнительного чтения для учащихся общеобразовательных школ. Основы материала пособия, учащиеся приобретут устойчивые навыки беглого и выразительного чтения с полным пониманием прочитанного.
Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь.

Все эти книги можно приобрести в книжных магазинах республики
По вопросу оптового приобретения книг обращаться: тел. (017)210-18-98; e-mail: aversev@solo.by; www.aversev.solo.by. Для писем: 220123, Минск, а/я 135

Головные редактор Александр ГАЙДУК

ЗАСНАВАЛЬНИК —
МІНІСТАРСТВА АДУКАЦЫІ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Рэгістрацыйны нумар 370.
ДЗЯРЖАЎНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА
«ДОМ ПРЭСЫ». 22 0013, МІНСК,
вул. Б.ХМЯЛЬНІЦКАГА, 10-а

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны: прыёмная рэдакцыі — 36-91-42; наменікаў
галуўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі —
36-53-22; рэкламы — 36-40-63; аддзелаў: школы
адкавыяных інавацыяў — 36-43-62; праблем
выхавання, навуку — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі,
— 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25;
прафсадукацый, пісьму і сацыяльных праблем —
36-44-23; культуры — 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё
прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар выдання, дату выдання, ким выданы
пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас,
несуць адказнасць за змяшчэнне фактаў і іншай
інфармацыі.
Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не
рэзкуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай,
але і на замежных мовах.
Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова
адлюстравана пункт гледжання рэдакцыі.
Адказны дэжурны Святлана МІЦКЕВІЧ.

Рэспубліканскія ўнітарныя прадпрыемства
друкарня выдання «Беларускі Дом друку»,
220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку —
афсетны. Фармат А2. Індэк 63867.
М 123456789101112 Замова №4876
П 123456789101112
Падпісана да друку 27.8.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паводзінаў.